PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Leto III - Cena 15 lir - 6 jugolir - 2.50 din | TRST nedelja, 30. novembra 1947 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 760

DANES V NABREŽINI

ob 10. uri

zborovanje partizanov

cone A Tržaškega ozemlja v kinodvorani

Vabljeni partizani in garibaldinci! Pridite v uniformah!

Za ohranitev miru naj se združijo vsi demokrati

Proglas ASIŽZ Tržaškega ozemlja ob dnevu miru

ASIŽZ je naslovila na vse žene Tržaškega ozemlja naslednji poziv:

Mednarodna demokratična zveza žena je proglasila 30. november kot dan miru in žene v vseh državah, ko bodo manifestirale za mir.

ASIŽZ v Trstu se je pridružila ženam vsega sveta in je hotela organizirati manifestacijo za obrambo miru, ki naj bi bila živ dokaz volje žena tega ozemlja.

Preveč so trpele žene v teh poslednjih letih zaradi vojne, preveč so žrtvovale, da se ne bi zavedale, da je mir med narodi največja dobrina človeštva. Mnoge žene so zgubile svoje sinove, mnogim so se vrnili iz vojne pohabljeni, mnoge so ostale vdove in so videle, kako so njihovi dragi umirali za časa bombardiranja in v koncentracijskih taboriščih; mnoge žene so se borile proti lakoti in bedi. Zato ne pozabimo vseh onih žena, ki so žrtvovale življenje ter se borile za to, da bi bil s koncem vojne zagotovljen trajen mir.

Zato opozarjamo ves svet na namerno kršitev osnovnih demokratičnih pravic s strani anglo-ameriške okupacijske vojaške uprave, ki je prepovedala manifestacijo za mir. V tem njenem zadržanju vidimo podporo netilcem vojne, ki bogatijo na račun krvi in trpljenja narodov.

Da se prepreči grožnja vojne, poziva ASIŽZ vse demokratične sile, naj se združijo, da se na našem ozemlju in v svetu zagotovi mir.

380 milijonov dinarjev za izsušitev močvirij

Sarajevo, 29. — V Bosni in Hercegovini so v letu 1945 in 1946 izdali nad 87 milijonov dinarjev za izboljševalna dela, dočim je letni proračum za ta dela v stari Jugoslaviji znašal 7.500.000 dinarjev. Izsušili so 12.000 ha močvirja. Letos vodijo ta dela na podlagi petletnega načrta, ki določa 380 milijonov dinarjev v ta namen.

Novi zakoni v FLRJ

Beograd, 29. — Zvezni svet in Dom narodov Ljudske skupščine FLRJ je včeraj odobril več zakonskih osnutkov, med katerimi tudi zakon o lovu in zakon o službi na državnih poljedelskih postajah. Zakon o lovu odreja, da vsa divjačina pripada narodnemu gospodarstvu in se kot taka vključi v načrtno gospodarstvo. Odobren je bil tudi obči del kazenskega zakonika.

Sprejet je bil tudi zakonski osnutek o zločinih proti ljudstvu in državi. Dalje je bil odobren odlok Prezidija, ki razteza ustavo, zakone in odloke FLRJ na priključeno ozemlje.

Zorin namestnike zun. ministra ZSSR

Moskva, 29. — Ministrski svet ZSSR je imenoval Zorina Valerijana za namestnika zunanjega ministra.

Akademija znanosti ZSSR beograjski knjižnici

Beograd, 29. — Dalje se tudi sporoča, da je akademija znanosti ZSSR darovala narodni knjižnici v Beogradu zbirko vseh knjig, ki so bile izdane v zadnjih dveh letih v Sovjetski zvezi, posebno filozofskih in slavističnih, kakor tudi druge knjige iz XIX. in XX. stoletja. Beograjska knjižnica, ki je bila od nemškega bombnega napada 7. aprila 1941 uničena, je sedaj popravljena. Vlada ima načrt zgraditi novo veliko knjižnico po zgledu one v Moskvi, imenovane «Lenin».

Koroški Slovenci hočejo k Jugoslaviji

Dunaj, 29. — *Kakor je znano, je pokrajinski komisar za Koroško Wenedig izjavil, da bodo po podpisu mirovne pogodbe podvzeli stroge ukrepe proti koroškim Slovencem, ki se potegujejo za priključitev slovenske Koroške k Jugoslaviji.*

Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za slovensko Koroško je zaradi tega poslal protest zavezniškemu nadzorstvenemu svetu na Dunaj, v katerem pravi med drugim: «Ponovno poudarjamo, da hočemo samo priključitev k naši domovini, hočemo osvoboditev našega ljudstva od neznosnega terorja. Zahtevamo od nadzorstvenega sveta, naj posreduje v zaščito našega ljudstva in naših demokratičnih organizacij.

Stalinove čestitke albanskemu ljudstvu

Tirana, 29. — Ob tretji obletnici osvoboditve Albanije je generalisim Stalin poslal brzojavko Enveru Hodži s čestitkami albanskemu ljudstvu.

Enver Hodža je izdal na albansko ljudstvo proglas, v katerem poudarja junaško borbo albanskega ljudstva in veliko pomoč ZSSR in Jugoslavije.

AMERIŠKA STRANKA V FRANCIJI KRŠI USTAVO IN PRIPRAVLJA DRŽAVNI UDAR

Schuman je predložil zbornici protiljudski zakon, ki ukinja demokratične svoboščine - Policijska vlada dala zapleniti lista „Humanité“ in „Ce soir“ in izvedla preiskavo v uredništvih - Schuman naslanja svojo vlado na vojaško silo

Pariz, 29. — Težišče celotnega socialnega spora je prešlo zopet v Pariz. Sinoči je vlada preučila predloge, ki jih glede na socialni položaj namerava predložiti parlamentu. Za nedeljo je določila izdelavo načrta o reviziji plač javnih nameščencev. Končno je predlagala sklicanje zbornice za danes, da predloži v razpravo zakonski osnutek glede tako imenovane «obrambe republike» in «svobode dela».

Vlada zahteva v navedenem zakonu pooblastilo, da pokliče pod orožje 80 tisoč mož. Dalje hoče čimboli omejiti svobodo dela, svobodo tiska, zborovanja in govora ter reorganizirati kader republikanske straže.

«Humanité» je na to izzivanje vlade napisala uvodnik z besedami: «Republiko hočejo ugonobiti. Najbolj odvraten zakonski osnutek, bolj odvraten od uredb Karla X. ukinja sindikalno pravo, osebno svobodo, svobodo tiska in poslansko imuniteto. Ameriška stranka zatira ustavo. Državni udar reakcije se pripravlja za danes ponoči. Delavci, demokrati, domoljubi, na vas leži, da zabranite s silo zločin, ki ga narekujejo izkoriščevalci in imperialisti iz New Yorka.»

Podobno stališče je zavzel list «Ce Soir». Na osmih kolonah je v naslovu napisal: «Republika je v nevarnosti. Prenagljeni Schuman-Mochovi zakoni odpravljajo ustavo in kršijo osnovna načela ustave francoskega naroda. Kakor vedno v podobnih primerih, ko se pripravljajo, da uničijo republiko, zatrjujejo, da jo hočejo braniti, toda ta udar nasilja se ne bo posrečil.

Prefektura je izdala nato policiji nalog za zaplenitev obeh listov, kar je policija tudi izvršila. Hkrati je mobilna garda zasedla obe stavbi, kjer sta uredništvo in tiskarna. V veži obeh stavb so postavljene strojnice, tako da ne more nihče vstopiti. Policija je izvedla tudi hišno preiskavo.

Na današnji seji zbornice je vladni predsednik Schuman branil predložene osnutke zakonov. Schuman je priznal, da bo nastopila v Franciji finančna katastrofa, če bodo stavke trajale dalje kot do 1. decembra. Ko je vladni predsednik izjavil, da sta dva komunistična poslanca v neki tovarni pri stavkajočih, so mu številni komunistični poslanci kričali, da je lažnivec, ko sta vendar poslanca brzojavila predsedniku zbornice, da je neresnično, kar zatrjuje Schuman. Pri teh očitkih je nastal v zbornici velik hrup, ki se je ponovil, ko je poročevalec komisije za zakonodajo podal poročilo o zakonskih osnutkih.

Do podobnih prizorov je prišlo, ko je poročevalec komisije za narodno obrambo utemeljeval vpoklic 80 tisoč rezervistov. Komunistični poslanec ga je vprašal: «Koliko bo ta mobilizacija stala, delavci pa trpijo glad. «Naslednji je govoril komunistični poslanec Bonté, ki je označil predložene osnutke zakonov vredne Napoleona III. in Karla X. ter navajal mnenje pariškega nadškofa, ki je v svojem zadnjem govoru priznal zakonitost stavkovne pravice. Bonté je zatrjeval, da zasluži Schuman, da ga obtožijo zaradi kršitve ustave. Edino sredstvo za rešitev te krize je, ugoditi upravičenim zahtevam delavstva.

Zadnja poročila zatrjujejo, da se bo še danes sestala vlada in da bosta pri tej seji sodelovala tudi policijski prefekt in glavni državni tožilec. Vlada hoče predložiti zakonski osnutek, s katerim naj bi dobila pooblastilo, da sme za čas enega meseca podvzeti za zagotovitev prehrane in delovne svobode vse potrebne izredne mere.

Tajnik Glavnega združenja dela Lebrun je danes izjavil, da se čudi vladi, zakaj se ne obrne, če resnično želi obnovitev dela, edino na ono oblast, ki lahko izvede to obnovo, misleč Glavno združenje. Lebrun je poudaril, da je ves problem samo gospodarski in socialen, kakor so ga prikazali stavkajoči, in da se da rešiti naglo, samo če izpopolni vlada svoje predloge in zagotovi delavstvu minimalno mezdo, ki bi jo vsake tre mesece prilagodili cenam. V tem primeru delavci ne bodo imeli več potrebe stavkati in tako braniti svoj vsakdanji kruh.

Tajnik Svetovne sindikalne zveze Saillant je odobril Lebrunovo izjavo ter dodal, da bi postala Francija dežela s protidemokratično zakonodajo, če bi zbornica sprejela predložene osnutke zakonov, ki spominjajo na politiko Vichy-ja.

Stavkovno gibanje se je poostrilo v toliko, da je udruženje upravnih uradnikov, ki šteje 12.000 nameščencev prefektur in podprefektur, dalo nalog za stavko. Poštne pošiljke se še vedno ne dostavljajo. Skoro vse glavne telefonske linije so prekinjene. Med Parizom in Conflansom je pretrgana železniška proga. V. St. Etiennu so manifestanti hoteli zasesti prefekturo. Prišlo je do streljanja ter je bilo mnogo ranjenih.

Po vsem tem bodo prihodnji dnevi za politični razvoj in gospodarski položaj Francije največje in odločilne važnosti.

Po zadnjih poročilih je bil v zbornici izglasovan sklep o nujnosti postopka glede predloženih zakonskih osnutkov. Policija je močno zastražila poslopja obeh zbornic in vlade.

Govor maršala Tita v Ljudski skupščini FLRJ

„USTVARILI BOMO FEDERACIJO v praksi in sodelovanju, ne na papirju“

V kratkem bo izvedena carinska unija z Bolgarijo - Komisija OZN za Balkan ne bo imela dostopa v FLRJ in Bolgarijo

Beograd, 29. — Danes se je vrnila iz Bolgarije v Beograd jugoslovanska delegacija, ki ji je načeloval maršal Tito. Na kolodvoru je čakala ogromna množica, ki je delegacijo navdušeno pozdravljala. Maršal Tito je imel govor, v katerem je med drugim izjavil, da bo bolgarsko-jugoslovansko sodelovanje okrepilo mir na Balkanu. Jugoslovansko in bolgarsko ljudstvo morata storiti vse, da onemogočita nakano vojnih hujskačev, ki hočejo preprečiti obnovo obeh dežel. Jugoslovani in Bolgari si želijo tudi tesne in prijateljske zveze z grškim ljudstvom, kar pa ne zavisi od nas in lahko tudi rečemo, da tudi ne od večine grškega ljudstva, ker mu protiljudski režim pod tujo intervencijo to preprečuje.

Na današnji svečani seji obeh zbornic Ljudske skupščine je bilo maršalu Titu izročeno odlikovanje reda Svobode. Maršal Tito se je zahvalil za najvišje odlikovanje s poudarkom, da ne sprejema tega odlikovanja samo za osebne zasluge, temveč v prvi vrsti za ogromne žrtve vseh jugoslovanskih narodov, ki so se borili za osvoboditev in ki vodijo tudi danes boj za obnovo Jugoslavije.

Nato je nadaljeval: «Živimo v veliki dobi, v kateri mora dati vsakdo za dosego ciljev vse od sebe. Vsak državljan je dolžan izvršiti svojo nalogo, tako proti samemu sebi kakor tudi proti vsej jugoslovanski skupnosti.

Na Bledu smo sklenili z Bolgarijo dogovor z namenom, da čim bolj pospešimo gospodarsko, kulturno in politično sodelovanje obeh narodov. Toda tedaj ni bil še dan ugoden trenutek za podpis pogodbe, ki bi obe naši deželi obvezala, da se bosta v primeru nevarnosti medsebojno podpirali. To smo storili danes, ker so bili za to dani pogoji, in sicer v veliko veselje bolgarskega in jugoslovanskih narodov.

Sedaj leži na nas, da okrepimo naše medsebojne prijateljske odnose, bi si jih želijo naši narodi. Na vsej vožnji so nam vzklikali: «Nočemo mej, hočemo federacijo». Ti vzkliki so zapustili v naših srcih močan odziv in razumeli smo, da je treba ustvariti, če že ne formalne, vsaj federacijo v praksi in sodelovanju, kajti federacija samo na papirju ne bi imela smisla.

Bolgarski narod je razumel in je tudi obljubil, kakor smo storili tudi mi, da bo vselej branil naše bratstvo in to skupnost, ki smo jo potrdili tudi formalno, kajti prvi pogoj za našo boljšo skupnost sta ravno bratstvo in enotnost. Meja ki obstoji med našima dvema deželama, v resnici ne bo več obstojala, kakor hitro bo pričelo naše sodelovanje. Preje je bilo prijateljstvo med obema dinastijama teh narodov, ki pa sta ovirala zbližanje naših narodov. Sedaj smo zgradili to prijateljstvo in ustvarili možnost, da uresničimo načrte naših narodov. Z našim podpisom smo potrdili, da bo postalo to prijateljstvo večno.

Pri odhodu iz Sofije je maršal Tito izjavil novinarjem, da bi morale vse države vzhodne Evrope skleniti podobne pogodbe, kakor sta jo sklenili Jugoslavija in Bolgarija. Izjavil je, da ima jugoslovanska vlada namen podpisati pogodbo tudi z Madžarsko in Romunijo.

Razen tega je izjavil, da komisija OZN za Balkan ne bo imela dostopa v Jugoslavijo in Bolgarijo in je pripomnil, da bo bolgarsko-jugoslovanska carinska unija v kratkem izvedena.

Bolgarska odlikovanja predstavnikom FLRJ

Sofija, 29. — Predsedništvo ljudske republike Bolgarije je na predlog bolgarske vlade podelilo najvišjim predstavnikom jugoslovanskih ljudskih oblasti in jugoslovanske vlade visoka odlikovanja.

Raški premog za Italijo

Jugoslovanski trgovinski predstavnik v Rimu je z italijansko vlado podpisal dogovor za izvoz raškega premoga v Italijo. Cena je bila določena na podlagi cen poljskega premoga, in sicer 9.90 dolarjev za tono v Raši s poviškom za prevozne stroške do italijanske meje. Od globalne vsote se odbije 5% zaradi žvepla, ki ga vsebuje raški premog. Ta premog bodo izvažali po morski poti v Benetke, Ancono in Raveno.

Štirje ministri razpravljajo o postopku

London, 29. — Tudi danes so imeli štirje zunanji ministri svojo sejo. Skromno uradno poročilo pravi, da so na konferenci glede na to, da so vprašanje o nemških trejah izčrpali, razpravljali največ o postopku mirovne konference in o seznamu vseh onih držav, ki bodo na konferenci sodelovale

Liberalni list «News Cronicle» piše optimistično, ko pravi, da je edini zaključek, ki ga je moči napraviti na podlagi zadnjih sej ta, da je bilanca pozitivna in da so odstranjena medsebojna sumničenja med zunanjimi ministri. «Daily Worker» piše pod naslovom: «Bevin grozi s polomom konference», da je hotel angleški delegat predvsem ostale svoje tovariše ustrahovati, da bi jih na ta način prisilil sprejeti ameriško stališče glede nemškega vprašanja.

Poljski list «Zycie Warszawy» komentira dejstvo, da je angleški tisk zamolčal izjave Molotova glede nemških vzhodnih mej. List poudarja, da ni nobena novost, da je bilo to vprašanje rešeno že v Jalti in v Potsdamu, in predsednik Truman ter Attlee se morata spominjati, da sta na Potsdamski dogovor glede novih poljskih mej pristavila svoj podpis. Zato, tako list zaključuje, so Poljaki hvaležni Molotovu za njegove izjave, ki so odstranile vsa upanja in sanje revizionistov. Poljaki bi bili hvaležni angleškemu tisku, ki je imel toliko besed hvale za poljske čete med vojno, če bi v tem zgodovinskem trenutku, predno pride do podpisa mirovne pogodbe z Nemčijo, izrazil svoje odločno stališče.

Glede držav, ki naj sodelujejo pri pripravah za mirovno pogodbo z Nemčijo, je Molotov ponovno zahteval sodelovanje Albanije in Pakistana. Marshall se je protivil sodelovanju Albanije, medtem ko je bil Bidault za predlog Molotova. Bevin je glasoval za Pakistan, glede Albanije je predlagal, naj rešijo to vprašanje v tajni seji, na kar je Molotov pristal. Seznam vsebuje 21 držav, ki naj sodelujejo pri pripravah za sestavo mirovne pogodbe z Nemčijo.

Skupščina OZN odobrila razdelitev Palestine

Flushing Meadows, 29. — Glavna skupščina je danes s 33 glasovi proti 13 in 10 vzdržanimi odobrila predlog komisije za Palestino, ki določa razdelitev Palestine.

Francija je volila za predlog, Saudijska Arabija je izjavila, da ne priznava tega sklepa.

Kitajska vlada preučuje predlog ZSSR o Japonski

Nanking, 29. — Predstavnik kitajskega zunanjega ministra je izjavil, da vlada preučuje sovjetski predlog glede mirovne pogodbe za Japonsko. Kitajski načrt predstavlja kompromis med ameriškim in sovjetskim stališčem.

MOSKVA. — V Moskvo je prispela belgijsko-luksemburška trgovinska delegacija. Hkrati je prispel tudi sovjetski predstavnik v Belgiji Bolšakov.

BUDIMPEŠTA. — Madžarski ministrski svet je sklenil, da bo v kratkem poslal v Varšavo posebno trgovinsko delegacijo.

Milansko ljudstvo zahteva naj se spoštuje njegova volja

Zadnji dogodki so resen opomin vsem, ki bi hoteli ljudstvu odvzeti njegove pridobitve

Milan, 29. — V razgovorih z vladnim predstavnikom Marazzo so člani mestnega odbora zahtevali, naj vlada prekliče svoj ukrep in naj se z demokratičnimi voditelji Milana sporazume o novem prefektu. Demokratične stranke in organizacije želijo, naj bi bil novi prefekt inž. Lombardi, ki ga je bil svoj čas že imenoval CLN.

Pogajanja na prefekturi so se zaključila ob 4.30 zjutraj. Mestni odbor, predstavniki delavcev in bivših bojevnikov ter partizanski komandanti so izdali poročilo, v katerem ponovno obsojajo postopanje vlade in pozivajo ljudstvo, naj le nadalje brani pravice Milana in demokratična načela. Partizani, ki so pokazali vzorno disciplino, naj se umaknejo, ker bo prefekt Troilo ostal še na oblasti. Splošna stavka se ukine v pričakovanju povratka komisije iz Rima, kamor je odšla, da predloži zahteve milanskega ljudstva.

Nato je poslanec Pajetta na dvorišču prefekture nagovoril partizane in delavce, ki so se ob navdušenem vzklikanju prefektu Troilu razšli. Danes je v mestu popolni mir, promet je obnovljen in trgovine so odprte, vsi so se vrnili na delo. Ni prišlo do nobenih incidentov.

Na današnji seji ustavodajne skupščine je notranji minister Scelba poročal na dvoumen način o milanskih dogodkih in skušal oprati vlado odgovornosti. Nastopili so razni govorniki, ki so eni obsojali postopanje vlade, drugi pa seveda trdili, da bi morala vlada «odločno nastopiti».

Poslanec Scoccimarro je poudaril, da Scelba ni odgovoril, čemu je podvzel ta ukrep ravno v sedanjem kritičnem trenutku, čemu je odredil, naj oblast prevzame vojaška poveljnik, in kako misli zadeve urediti. Dalje je Scoccimarro poudaril, da se vlada ne ozira na voljo ljudstva. Ne sme se pa pozabiti, da je izven zbornice pravo ljudstvo, ki dviguje svoj glas. Oblast države, je dejal dalje, ki se naslanja na bajonete, je šibka. Moč, ki daje edino le sodelovanje ljudstva.

Kar se je dogodilo v Milanu, je resen opomin za vse. Komunisti niso sicer zadovoljni, ker hočejo svojo politiko pritiska na vlado organizirati na zakonit način, pridružujejo pa se protestu milanskega ljudstva.

V Rim je prispela delegacija iz Milana pod vodstvom župana Greppija. Slednji je izjavil, da je notranji minister podal v zbornici le navadno policijsko poročilo. Izjavil je dalje, da bo od predsednika vlade zahteval, naj se spoštuje volja milanskega prebivalstva. Danes je delegacijo sprejel minister Scelba. Ni pa prišlo do nobenega zaključka in razgovori se bodo nadaljevali v ponedeljek.

Iz solidarnosti do milanskega prebivalstva so v Anconi proglasili splošno stavko. V Genovi je odbor demokratičnih organizacij v imenu prebivalstva poslal brzojavko milanskemu delovnemu ljudstvu, ki brani načela prave ljudske demokracije.

Teror v Grčiji narašča

Atene, 29. — Radio grške demokratične vojske poroča, da je po Sofulisovem povratku v Atene narastel teror po vsej državi, posebno pa v Atenah in Pireju. Kljub vojski, orožništvu in policiji, ter kljub terorju pa so atenski delavci začeli 24-urno stavko.

Da bi opravičili teror nad ljudstvom sta vlada in policija pripisali komunistom namero ustanovitve oboroženih skupin v mestu.

Včeraj se je v Atenah začel proces proti 38 demokratom, ki so jih aretirali pri zadnjih demonstracijah.

Policisti ubili 19 črncev v ZDA

New York, 29. — Odbor naprednih organizacij v Rochestru je pozval guvernerja države New York, naj takoj uvede preiskavo zaradi umora 19 črncev, ki so ga izvršili 9. t. m. štirje policisti. Slednji se sicer sklicujejo na silobran, vendar je uradna preiskava ugotovila, da so bili ubiti črnci neoboroženi.

Obsedno stanje v Tabrizu

Teheran, 29. — Vojaške oblasti javljo, da so zopet uvedli obsedno stanje v Tabrizu. Številni listi ostro kritizirajo novo ameriško posojilo Iranu in poudarjajo, da to posojilo ogroža bodoče rodove iranskega ljudstva in da dajejo Američani to posojilo samo v svoje gospodarske in politične namene. ZDA skušajo pretvoriti Iran v svoj mandat in v vojaško oporišče.

Od danes naprej stane „Primorski dnevnik“ 15 lir

Trst in trgovinska pogodba med FLRJ in Italijo

Včeraj smo objavili poročilo o podpisu trgovinske pogodbe med Jugoslavijo in Italijo, ki določa izmenjavo blaga v vrednosti 32 milijard lir in 300 milijonov dolarjev.

V zvezi s tem objavlja današnja številka «Gospodarstva» članek, ki je bil sicer napisan še pred podpisom pogodbe, a je izredno aktualen in ga zato povzemamo:

Italijanski zunanji minister Carlo Sforza je napovedal skorajšnji podpis trgovinske pogodbe med Jugoslavijo in Italijo. Dodal je, da gre za izmenjavo blaga v ogromni vrednosti 32 milijard lir in 300 milijonov dolarjev.

Ponavljamo staro ugotovitev, da sta Jugoslavija in Italija o svoji gospodarski strukturi izrecno med seboj dopolnjujoči se (komplementarni) državi: Jugoslavija, bogata s surovinami in agrarna država (sicer v brzem razvoju k industrializaciji), a Italija uboga s surovinami, toda v severnih predelih že močno industrializirana in bogata z delovnimi silami, tudi strokovnimi. To je uvidel celo Mussolini in je kljub vsem svojim napadalnim načrtom v drugi fazi svoje zunanje politike (po letu 1937) pospeševal izmenjavo blaga med obema državama pač ne iz nekih sentimentalnih razlogov.

Po neki izjavi ministra Sforze sodimo, da se je italijanska veleindustrija upirala tistim določbam trgovinske pogodbe, ki predvidevajo dobavo opreme, potrebne za industrializacijo Jugoslavije v smislu petletnega načrta, boječ se, da bo industrializirana Jugoslavija pričela konkurirati italijanski industriji. Sforza v tej izjavi («Reuterju») sam pravi, da bi upoštevanje takšnih pomislekov prineslo samo škodo italijanskemu gospodarstvu, ker bi Jugoslavija v primeru, da ne bi mogla nabaviti potrebnih strojev v Italiji, to z lahkoto storila drugje, kakor na primer v Anglije, Češkoslovaški in Belgiji.

V tržaški gospodarskih krogih se gotovo veselijo uspešnega zaključka trgovinskih pogajanj med Jugoslavijo in Italijo, obetajoč si tudi lastne koristi; saj bo Trst v svoji posredovalni vlogi vendar nekaj zaslužil, čeprav se v sodobnih gospodarskih stikih čedalje bolj utrjuje teznja k zmanjšanju, ako ne izločitvi posredniške vloge.

Kljub temu pametnega Tržačana, ko čita poročila o vzpostavitvi tesnih gospodarskih stikov med Jugoslavijo in Italijo, zajame nekakšna poslovna zavist. Mar ne bi mogel Trst s pametno politiko doseči nekaj podobnega? Mar Trst ne bi mogel dobavljati Jugoslaviji strojev in drugih industrijskih izdelkov ter ladij, ki so potrebni Jugoslaviji za industrializacijo in dopolnitev trgovinske mornarice v zameno za surovine, predvsem za rude (baker, svinec, cink, železo, mangan in živila) in živino, perutnino, jajca in prašiče. Prav takšno izmenjavo blaga predvideva jugoslovansko-italijanska trgovinska pogodba (Sforza je v omenjeni izjavi še poudaril, da bo Jugoslavija dobavljala Italiji tudi premog iz raškega rudnika).

Predstavniki Jugoslavije so že neštetokrat poudarili, da je Jugoslavija pripravljena skleniti podoben dogovor s TO-jem, vendar se to vprašanje na veliko škodo tržaške industrije, njenih delavcev in nameščencev ter potrošnikov ne gane z mrtve točke. Po čigavi krivdi? Odlašanje z imenovanjem tržaškega guvernerja pomeni odlašanje rešitve mnogih vprav življenjskih vprašanj, ki bi jih bilo treba nujno rešiti, da bi se zavarovale koristi tržaškega gospodarstva in vsega prebivalstva.

Za čas, dokler se vprašanje guvernerja ne reši in TO ne dobi vsaj začasnega vladnega sveta, je treba vsekakor vključiti v upravo nove gonilne sile, ki bi zanesle tudi v gospodarstvo več iniciativnosti.

VOŠČILA SIAU NARODOM JUGOSLAVIJE

Borba FLRJ za mir in obrambo koristi tržaškega ljudstva

Izvršilni odbor SIAU je poslal dr. Ribarju, predsedniku Prezidija Ljudske skupščine FLRJ, naslednjo brzojavko:

Ob obletnici ustanovitve Federativne ljudske republike Jugoslavije Vam izražajo tržaške ljudske množice najprisrčnejše želje za uresničenje petletnega načrta, ki bo okrepil Vašo državo in s tem enega osnovnih elementov miru in demokracije v svetu v borbi proti imperializmu, ki hoče zasužnjiti narode, zanika narodno neodvisnost in je sovražnik vseh demokratičnih svoboščin. Borba FLRJ v obrambi interesov tržaškega ljudstva in miru na tem delu sveta ima širok in ugoden odmev med vsemi poštenimi prebivalci Tržaškega ozemlja, ki vidijo v tej borbi jamstvo za spoštovanje lastnih interesov pred poizkusi kolonialnega zasužnjevanja s strani imperialistov. Naprej v borbi za trajen mir!

Naprej za dosego ljudske demokracije!

Živela FLRJ!

Živel maršal Tito!

Izvršilni odbor SIAU

* * *

Včeraj popoldne in snoči so se tržaške ljudske množice v 80 sedežih svojih organizacij in v raznih tovarnah spomnili 29. novembra, tega važnega praznika vseh narodov Jugoslavije. V nabito polnih prostorih so zbranim množicam spregovorili razni govorniki in poudarili pomen tega velikega dne. Z vseh teh zborovanj so poslali tudi brzojavke Prezidiju Ljudske skupščine in maršalu Titu. Svečane proslave so bile tudi v tržaški okolici, kakor na Opčinah, v Trebčah, Padričah, Gropadi, Bazovici itd. Na Proseku je bila poleg proslave tudi priredite s pestrim sporedom. Povsod je ljudstvo z veliko udeležbo pokazalo svojo veliko ljubezen do Federativne ljudske republike Jugoslavija.

Nova železnica v FLRJ

Zagreb, 29. — Danes bodo izročili prometu novo železniško progo Brežičani-Ljubija dolgo 15.800 metrov. Proga je velike važnosti za izkoriščanje rudnika v Ljubiji.

Istrski boksit

Reka, 25. — Pred dvema letoma, ko je jugoslovanska vojska osvobodila Istro, so bili rudniki boksita, ki se razteza jo po vsej srednji Istri, popolnoma zapuščeni. Vse naprave so zginile in ravno tako prevozna sredstva.

Obnova teh rudnikov je zahtevala ogromnih naporov. Sedaj pa so ti rudniki popolnoma obnovljeni in proizvodnja je v teku. Upravno središče rudnikov je v Rovinju, ki bo hkrati postal glavno pristanišče za izvažanje istrskega boksita.

Zaposlitev mladincev z mladinske proge

Sarajevo, 29. — Po zaključku dela na mladinski progi Samac-Sarajevo je do sedaj dobilo zaposlitev v Bosni in Hercegovini 1963 mladincev obojega spola.

Na Hrvatskem bodo zaposlili 3.773 mladincev v državnih federalnih in republiških podjetjih, pri železnicah in v stavbarstvu.

Madžarski proračun aktiven

Budimpešta, 29. — Vrhovni gospodarski svet je odobril osnutek proračuna za leto 1947-48. Po tem osnutku bo madžarski državni proračun aktiven. Časopis «Zsabad Nep» poudarja, da se je na Madžarskem zgodilo to samo trikrat v zadnjih 70 letih. Novi ljudski demokraciji je uspelo odseči ta uspeh že v drugem letu njene borbe proti inflaciji.

Železnice v Črni gori

Cetinje, 25. — V prvem letu petletke so ljudske oblasti v Crni gori posvetile posebno pažnjo graditvi in obnovi železniškega omrežja. Najvažnejša proga, ki jo je letos zgradilo 7.000 mladincev, je proga Nikšić-Titograd, dolga 56 km. V zadnjih dve letih so izgradili več kilometrov novih cest, med katerimi je cesta Berane-Rožaj, dolga 46 km.

Vohunska organizacija odkrita v ČSR

Praga, 29. — Notranje ministrstvo je v zvezi odkritjem tajne organizacije, ki je organizirala protizakonite prehode meje, sporočilo, da so aretirali dva Nemca, ki sta vohunila v ČSR. Zbirala sta podatke o vojaških edinicah v ČSR, o načrtih podjetij, ki so važna za državno obrambo, kakor tudi načrte letališč in vojaških poslopij. Vse te podatke sta pošiljala centrali informacijske službe neke tuje države v Nemčiji. Poročilo poudarja dalje, da gre za člane velike organizacije, ki vodi vohunstvo v slovanskih državah, posebno pa v ČSR in Poljski.

Zadruge v Romuniji

Bukarešta, 29. — Romunsko zadružno gibanje šteje 62 federacij in 6.662 zadrug, od katerih je 18 na novo ustanovljenih določenih za dobavo živil in oblačil v Bukarešti. Po zadnjih podatkih ima Romunija 16.524.000 prebivalcev, od katerih živi skoraj 13 milijonov na deželi in nad 3.500.000 v mestih.

Nekaj besed k „pojasnilom“ gospodov pri tržaškem radiu

Zadnje dni tržaški radio z neko sumljivo gostobesednostjo zavrača naše proteste proti kulturnemu škandalu, da je bila zabranjena radijska oddaja Cankarjevih del. («*Vse pisanje ‚Primorskega dnevnika‘ je naravnost smešno*», trdi tržaški radio). Toda že ta pretirana gostobesednost, če bi drugih dokazov ne bilo, bi dovolj jasno pričala, da imajo gospodje pri radiu slabo vest, oziroma jim je nerodno, da so se tako neprevidno razgalili. Sedaj hitijo prikrivati svojo gobavo golotо.

Če bi hotel inženir Germ priznati resnico, bi nam potrdil, da je sporočil zastopniku SNG ki mu je izročil v cenzuro Cankarjevega «Hlapca Jerneja» v Škrbinškovi dramatizaciji, da ni treba predlagati za uprizoritev takih del, ki so v kakršni koli zvezi z politiko, socialno politiko ali svetovnim nazorom in ki so v zvezi z osvobodilno borbo. Seveda, take iskrenosti, da bi to priznal, od gospoda inž. Germa ne pričakujemo.

Kdor le količkaj pozna slovensko slovstvo, v katerem se zrcali večstoletna borba malega slovenskega naroda, ve, da je naša literatura premočno prepletena s socialnimi motivi ter z odmevi dolge borbe za naš narodni obstanek. Da, prav te vrste dela so v našem slovstvu najlepši biseri.

Ne more nas torej čuditi osuplost zastopnika SNG ob takem sporočilu in povsem naravno je bilo vprašanje «Kaj nam boste prav za prav dovolili uprizarjati? Začnimo pri Cankarju...»

Tedaj je vpadel gospod inž. Germ odločno in s posebnim poudarkom: «*Cankarja sploh ne!*»

To so dejstva, ki so povzročila ogorčen odpor naše kulturne javnosti, protest proti uničevanju naše kulturne svobode.

Ta škandal in ogorčenje, ki so ga gospodje na tržaškem radiu povzročili s: «CANKARJA SPLOH NE!», poskušajo, oz. so poskušali isti popraviti s «pojasnili», ki so jih čitali v poslednjih dneh, po nekajkrat na dan med redno oddajo.

Nedvomno so se to pot zavedli vse gorostasnosti svoje poslednje akcije. Seveda vedno le z negativne plati — to je s plati filistrske obrambe svojega dozdevnega prestiža pred Slovenci in kulturno javnostjo sploh.

Zato nismo mogli slišati drugega kot demagoško zavijanje, da «Primorski dnevnik», vsi kulturni delavci in vse ljudstvo potvarjajo dejstva, kajti «*Radio Trst II*» «*edina svobodna slovenska radijska- oddajna postaja predvaja redno Cankarjeva dela, razen «Hlapca Jerneja»*, ki da ima političen in socialen akcent.

Kakor lahko najde v gornjem stavku vsakdo protislovje in istočasno še politično ost v nepotrebnem obrekovanju Jugoslavije, tako ne bi hoteli tega posebej poderčavati, ker je jasno, da jih je zgolj oportunizem brezizraznosti njihove duše pripeljal do tega, da so v nekakšnem novem Metternichovem absolutizmu, ki spominja tudi na Koroščev klerikalni diktat (napr. Prepoved predvajanja Cankarjeve drame «Pohujšanje v dolini Sentflorjanski v času po podpisu konkordata) dovolili zaradi ljudskih množic, ki naj bi bile prepojene z nezdravimi idejami, nekatere po njih mnenju, «*manj škodljiva dela*» našega Cankarja.

In prav v tem tiči vsa tragika psihologije tistih, ki se nazivajo «*svobodni slovenski inteligenti*», kateri so, tavajoč po svetu svoje malomeščanske brezidejnosti pripravljeni, poleg drugega seveda, z delom našega Cankarja obrisati popotni prah s čevljev imperializma ter istočasno z elegantno ovratnico in čisto srajco, s povzdignjenim glasom prebrati z iste knjige njim nerazumljive velike besede — ter si za zaključek, ob globokem vzdihu, še otreti solzo.

Tako mislimo mi.

Naše misli, našo resnicoljubnost, naše pravilne zaključke potrjuje zmaga, ki smo jo skupno z ljudstvom izvojevali in potisnili vodstvo tržaške oddajne postaje, da je odstopilo od prvotnega stališča in stopilo še za korak niže, ko se je poslužilo «pojasnil».

TRŽAŠKI DNEVNIK

Apolitičnost slovenske osnovne šole na Opčinah

Dne 7. t. m. sta obiskala našo šolo g. Leslie in g. Baraga Srečko v skrbi, da ne bi naši otroke vzgajali v duhu, ki preveva vso našo vas v borbi proti vsemu, kar je sovražno demokratičnemu gibanju slovensko-italijanskega bratstva. Omenjeni gospodje so kot detektivi pregledovali otrokom torbice in jih povpraševali, katere pesmice pojejo. Nevzgojna se je zdela gospodom zavezniškim pedagogom knjiga: «Tako je bilo naše trpljenje», katero so učenci sami spisali ob spominih na težke čase krvave narodno-osvobodilne borbe.

Te dni so prinesli naši otroci iz šole otroški list «Pastirček». Delil ga je po razredih med učno uro g. kaplan Živec. Matere smo se pozanimale, kaj prinaša ta «Pastirček». Že dopis na ovojni strani «Le nesi nesi pisemce...» kaže v čem obstoji «apolitičnost» šole po mnenjih VU in vseh njenih podrepnikov. Pisec tega dopisa gospod nuncij Franc je v času počitnic potoval. Ko je prišel do nove državne meje pri Gorici si je od žalosti utrl solzo, ob misli, da so nekateri slovenski otroci ostali v Jugoslaviji; v tej žalosti se tolaži s tem, da jih je nekaj ostalo tukaj, kjer jih bo lahko obiskoval.

Matere z Opčin pa izjavljamo vsej javnosti, tudi vam gospod nuncij Franc in vam gospod Živec in vsem, ki si lastite popolno pravico nad našimi otroci v šoli, da smo vesele ob misli, da so mnogi slovenski otroci s Primorske deležni te sreče, da žive v Jugoslaviji pod okriljem ljudske oblasti, katero si jemljemo za vzgled v borbi za dosego take tudi pri nas.

Matere šoloobveznih otrok z Opčin odločno zahtevamo, da se preneha na naši osnovni slovenski šoli tako izdajalsko početje nad našimi otroci.

Prizor z avtobusa

Prejšnji dan dopoldne se je vozilo z filobusom A z Goldonijevega trga proti Sv. Andreju nekaj Slovencev, ki so se, naravno, med seboj pogovarjali po slovensko. Poleg njih je sedela v vozu precej zajetna gospa N., ki je postala ob zvokih slovenske govorice zelo nervozna. Ozrla se je po drugih potnikih in ko je videla, da zaradi tega «nezaslišanega dejanja», da se sredi Trsta in celo v filobusu govori po slovensko, nihče ne protestira, je polglasno zamrmrala, da je dovolj tega, da ne mara več poslušati tega «grdega jezika» itd.

Poleg nje sedeči Tržačan se je obrnil k njej in jo vprašal: «Kaj pa vam je in čemu se razburjate?»

«Kaj jih ne slišite, kako govorijo «ščavo?» mu je odgovorila ona dokaj osorno.

«Nič hudega. Zato se Vam pa res ni treba razburjati,» jo je tolažil dobrodušni sosed in pristavil: «Pa menda vendar nočete, da bi tudi Vas prišteli med tisto staro fašistično plesen (quella vecchia muffa fascista)?! Kar potolažite se, gospa, in bodite dobri.»

«Ne, ne, ne bom dobra, ne!...» se je z vsemi štirimi otepala zajetna gospa in se ob splošnem smehu vseh potnikov, ki so bili priča nevrasteničnemu izpadu onemoglega šovinizma premetavala na svojem sedežu.

Raganzin ima zopet opravka s sodnijo

Mladoletni pokvarjenec Raganzin, ki je zagnal bombo na sedež SIAU v Pulju in je povzročil smrt tovariša Corazze, se je pred zavezniškim sodiščem moral zagovarjati. Toda to ga je oprostilo. Sedaj pa je Raganzin zopet zaprt in se bo v kratkem moral zagovarjati pred zavezniškim sodiščem zaradi tega, ker je ponaredil podatke osebne izkaznice. Vse kaže, da je ta izprijenec na najboljši poti, da postane pra i kriminalni tip. Mislimo, da bi sodišče lahko enkrat kaznovalo tega pokvarjenca.

Teror in samovolja se nadaljujeta

Neupravičen, brutalen nastop civilne policije v Dolini

V včerajšnji številki smo objavili kratek članek o divjanju civilne policije v Dolini, danes pa prinašamo podrobnosti.

V petek okoli pol devetih zvečer se je zbralo približno 550 vaščanov v Ljudskem domu, kjer je bila predkongresna konferenca SIAU za izvolitev delegatov. Ker je bila dvorana premajhna, je moralo veliko ljudi ostati na prostem.

Govornik še ni povzel besede, ko so pridrveli trije civilni policisti in odpeljali na policijo štiri tovariše, med njimi tudi predsednika in tajnika. Na policiji so službujoči policisti izjavili, da sestanka ne dovolijo, ker niso dovoljeni in da je tak ukaz višje oblasti. Tako torej so sami priznali, da je ZVU dvorezni meč, ali pa je civilna policija višja oblast od nje. Končno pa so policisti dejali, da se sestanek lahko vrši v kolikor ni politične narave.

Ko so se tovariši vrnili v dvorano, je pričel govornik govoriti. V tem pa so se pripodili — kakor skupina steklih psov — s penami na ustih civilni policisti in pričeli surovo kričati in postopati z ljudmi. Od govornika so zahtevali, da mora nehati, ker nima dovoljenja. Ta pa jim je odgovoril, naj gredo po dovoljenje na «Primorski dnevnik» ali na «Lavoratore», ki sta prinesla razsodbo sodišča v zadevi Starihove in iz katere je razvidno, da so sestanki dovoljeni. Pri tem jim je tudi pokazal številko «Primorskega dnevnika», kjer je bil ta članek. Medtem so ljudje pričeli peti. Med petjem je tov. Tul Alojzij vzkliknil: «Smrt fašizmu!» Policisti so se besno zagnali vanj in ga aretirali. Ljudstvo ga je hotelo rešiti in je policiste obkolilo. V množico pa je divje zavozil kamion s civilnimi policisti, ki so pričeli s pendreki in samokresi groziti. Svojo surovost so kasneje pokazali policisti tudi proti hčerki in ženi aretiranca, ki sta prišli na policijo, da bi izvedeli, kdaj ga bodo izpustili. Surovo so ju v stilu fašističnih valptov zapodili domov. Na domove pa so policisti podili tudi ljudi in kričali: Razidite se! Tako so nekoč fašisti kričali, ko so ropali in požigali po naših vaseh. Pri tem se je izkazal tudi policist Romano iz Gradeža, ki se je poleg tega še zaničljivo posmehoval.

Policisti pa so bili na policiji še toliko nesramni, da so se pričeli norčevati. Salili so se, da mora dvorano pregledati posebna komisija, ki bo šele ugotovila, če je pravilno zgrajena, če je dovolj visoka, ima dovolj oken, vrat itd. Končno pa morajo biti prisotni na sestankih tudi gasilci.

Prebivalci Doline so danes napisali protestno pismo z več kot 350 podpisi, ki ga je nesla na policija posebna delegacija, ki pa ni bila sprejeta, temveč surovo zavrnjena.

Ta zopetni neupravičeni in brutalni nastop civilne policije je najbolj gnusno izzivanje miroljubnega demokratičnega ljudstva, ki je že dovolj pretrpelo v času 25-letnega zatiranja po fašistih, karabinerjih, miličnikih itd., ki so tudi čuvali «javni red in mir». Ta nastop, zaradi katerega nosi vso odgovornost ZVU pa je ponoven dokaz, kako zavezniki pojmujejo demokracijo. S tem pa so si zavezniki zapisali novo poglavje v zgodovini primorskega ljudstva, ki ni daleč stran od tistega poglavja, ki so si ga zapisali fašisti in nacisti.

V spomin 11. obletnice obrambe Madrida bo

tovariš VIDALI

predsednik društva prijateljev španske republike, govoril danes ob 10. uri na zborovanju v kinu Massimo.

Vlada LRS razpisuje natečaj

za postavitev spomenika v Ljubljani padlim v narodno-osvobodilni vojni

V ovekovečenje naše narodno-osvobodilne vojne in počastitev spomina vseh padlih borcev, ki so dali življenje za osvoboditev in združitev slovenskega naroda v trdno enotnost narodov FLRJ, je vlada LRS sklenila, da se v Ljubljani postavi spomenik, ki bo dostojen veličini žrtev in osvobodilnih naporov naših narodov.

Pogoji natečaja za postavitev spomenika bodo objavljeni.

Ljubljana 29. novembra 1947.

Ravnatelj Vinko Volk ne mara dijaškega odbora

Dijaki višje realne slovenske gimnazije v Trstu, katere direktor je Volk Vinko, so hoteli ustanoviti dijaški odbor. Njegova naloga naj bi bila boriti se za dijaške pravice ter oživeti kulturno življenje. Dijaki so v ta namen, kakor zahtevajo šolska pravila za objavo na razglasni deski, prinesli direktorju v podpis članek, ki je govoril o dijaškem odboru ter o volitvah. Direktor Vinko Volk, «pravi demokrat» pa podpisa ni hotel dati, češ da se ne strinja z ustanovitvijo dijaškega odbora, končni odgovor pa bo dal v ponedeljek, ko bodo njih željo razpravljali na profesorski konferenci. Izjavil je, da dijaki nimajo pravice, da bi zastopali svoje težnje s svojim odborom.

Direktorja Volka vprašamo, kdo je upravičen braniti dijaka, če ne dijak sam? Morda bi ga rad branil on s tem, da bi ga vzgojil za človeka brez hrbtenice.

Morski pes v koprskem zalivu?

Včeraj dopoldne okrog 10.30 so opazili v koprskem zalivu, približno 60 m od obale okrog 5 m dolgo morsko pošast. Zaradi precejšnje oddaljenosti niso mogli dognati, ali je bil to morski pes ali kakšen njegov bližnji sorodnik. Nek vojak je streljal proti njemu, vendar ga menda ni zadel, ker je žival takoj potem naglo odplavala na odprto morje in pustila na cedilu precejšnji število radovednežev, ki so se medtem zbrali na obrežju.

Policijski kamionček je povozil taksija

Včeraj zjutraj okrog 3.30 je policijski kamionček «Emergenza» zadel v taksi, ki je z ugaslimi lučmi čakal na cesti v bližini postaje pri Sv. Andreju.

Sunek je bil tako močan, da sta ostala pri trčenju ranjena dva policaja, in sicer 25-letni Rihard Lichang in 27-letni Alojz Fiorello. Prvi je dobil več poškodb po obrazu in pod rebri. Sprejeli so ga v bolnici na II. kirurški oddelek, kjer se bo zdravil mesec dni. Drugi je odnesel le lažje poškodbe ter bo ozdravel v desetih dneh. Zato ga niso sprejeli v bolnico.

Cvetje ni vedno dobrodošlo

Včeraj zvečer se je vozil nek amerikanski oficir s svojim avtom po ul. Udine. Ko je šel mimo hiše št. 11, je z nekega višjega nadstropja priletelo dvoje cvetličnih vaz, ki pa na srečo (njegovo namreč) niso zadele njegovega avtomobila pač pa so malo poškodovale nek civilni avto, ki je vozil takoj za njim.

Poklicali so policijo, ki je napravila preiskavo, ker so domnevali, da je nekdo nameraval izvršiti atentat na zavezniškega častnika. Preiskava pa je dognala, da se je vsled dežja odkrušil kos cementnega podstavka, kar je povzročilo padec omenjenih vaz.

Tatovi in angleški gumb

V urarno Carla Fana v ul. Galina št. 5 so prejšnji večer med 22. in 23. uro vdrli neznani tatovi. Iz stranske izložbe so odnesli več galanterijskih okraskov v vrednosti okrog 10.000 lir. Ko je policija iskala sledov za tatovi, je našla na mestu samo nek angleški gumb.

Tatvina v trgovini

Včeraj je javil 29-letni Speranza Gaetano, ki ima trgovino s konfekcijo na Korzu št. 20, da so pred dnevi prišle v njegovo trgovino tri dame, ki so hotele kupiti par rokavic. Po dolgem izbiranju niso kupile ničesar, pač pa je opazil trgovec potem ko so odšle, da mu je zmanjkala temnomodra ženska obleka, ki je vredna 20.000 lir. Po nekaterih znakih sumijo, da je tatica ista ženska, ki je kradla nekaj dni poprej v trgovini v ul. Caprin.

Visoka plima tudi v Trstu

Nenavadno vreme z dežjem in celo nevihtami imamo te dni v Trstu. Najbolj nenavaden pa je pojav visoke plime, ki je včeraj narasla za 137 cm nad srednjo običajno mero. Ulice ob morju so bile zalite do 30 cm na visoko z morsko vodo, ki je zalila tudi nekatere kleti po hišah.

Splovitev ladje „Fernfield" v Tržiču

Po devetih mesecih gradnje so včeraj zjutraj v tržiških ladjedelnicah splovili 9-tisočtonsko ladjo «Fernfield». Ladja, ki jo je naročila norveška pomorska družba «Fearney - Eger» iz Osla, je zgrajena za potniški in tovorni promet. Opremljena bo z ladijskimi stroji, ki so jih napravili v tovarni strojev Sv. Andreja. Popolnoma izgotovljena in izročena lastnikom bo prihodnje leto.

Konfekcija po znižani ceni pri ES

Sindikalna zadruga za oblačila pri ES v ul. Zonta obvešča delavce, da bo od ponedeljka 1. decembra prodajala po tovarniških cenah: moške suknje, dežne plašče, obleke, hlače, jopiče, otroške obleke in suknjiče.

Vsi delavci, ki delajo pri podjetjih, bodo lahko dobili blago na štirimesečne obroke, ako bo podjetje zaprosilo za to ugodnost. Pojasnila se dobijo v ul. Zonta 2, soba 6.

Občni zbor mesarjev

Vabimo vse mesarske nameščence, da se udeležijo občnega zbora, ki bo v ponedeljek 1. decembra ob 17. uri v ul. Imbriani 5. Razpravljali bodo o važnih strokovnih problemih.

Nove tobačne nakaznice

Jutri 1. decembra bo začel deliti tobačni urad na Starem trgu št. 1 nove tobačne nakaznice, ki bodo v veljavi s 1. januarjem 1948. Potrošniki, ki bodo dvignili nakaznice naj prinesejo s seboj osebno izkaznico in sedanjo tobačno nakaznico. Poleg tega bodo plačali še 10 lir za novo nakaznico.

Ustanove in podjetja, ki so skupno vložile prošnjo za dodelitev nakaznic vsem svojim uslužbencem lahko dvignejo nakaznice istotam.

Urad posluje od 8. do 12. ter od 15. do 18.

Razdeljevanje premoga za kurjavo. Potrošniki, ki nimajo živilske nakaznice za julij-oktober tekočega leta, s katerimi bi si lahko nabavili premog, naj se zglase na občinskem prehranjevalnem uradu v ulici Malcanton, kjer bodo dobili posebna nakazila za nabavo premoga samo pri trgovcih: Mari Ivan, ul. San Cilino 81; Juračić Josip, Industrijska ul. 16 in pri Carbo - Coke, ul. Carpison 2.

Isto tako se bodo morali javiti pri omenjenih trgovcih oni potrošniki, ki se niso vpisali pri svojih trgovcih v določenem roku.

Razprava proti Cockerhamu

Gradbenik Zumin pravi, da so že vsi podjetniki na prostem

Tudi včeraj se je ves nadaljevala razprava proti kap. Cockerhamu. Ves dan se je vleklo izpraševanje obremenilnih in razbremenilnih prič in so se vrstile razne dolgočasne razprave o postopku.

Najprej je pričal nek uradnik z urada javnih del, nato pa Zumin Mario, podjetnik «Industria Costruzioni Inco». Ta je 5. avgusta na izpraševanju izjavil, da je plačal Cockerhamu 200.000 lir, da bi mu dodelil nova dela, ker je pri prejšnjih imel zgubo. Sedaj pa je to zanikal, češ da je dal omenjeno izjavo v posebnem duševnem razpoloženju in pod pritiskom. Bil je zato obsojen pred sodiščem v razpravi proti gradbenikom. Dal je pri tem zanimivo izjavo, da je edini podjetnik, ki je še v zaporu, kar je zelo čudno, saj je bilo več gradbenikov obsojenih. Poleg tega je še izjavil, da mu je ravno predvčerajšnjim polk. Pagnotta dejal, da ga bo podprl, če bo pomagal pravici, da pride resnica na dan. S tem je hotel reči, da je hotel Pagnotta vplivati nanj tik pred procesom proti kap. Cockerhamu.

Nato so zaslišali kap. Lena, ki je izpraševal Cockerhama, kateri mu je dal razne izjave. Kap. Leno je dejal, da mu je obtoženec dal vse izjave prostovoljno.

Nato je pričal obtoženec v vlogi priče. Dejal je, da je bila njegova izjava kap. Lenu prostovoljna, da pa ni vedel, da se lahko po ameriškem zakonu vzdrži vseh izjav, ki bi ga lahko obtoževale. V tej izjavi je namreč kap. Cockerham priznal, da je prejemal po 10% od vseh pogodb. Nato je sodišče sklepalo o tem, ali se lahko prebere obtoženčeva izjava ali ne. Po posvetu je tožilec izjavo prebral. Iz nje je razvidno, da je Cockerham priznal, da je prejel od raznih podjetnikov razne vsote denarja.

Nato so zaslišali ponovno ing. Sonnblicherja. Branilec je potem predložil vlogo, s katero je zahteval, da sodišče takoj izjavi, da je obtoženec nedolžen, češ da ni obtožba dokazana. Po ameriškem pravu namreč ni dovolj obtoženčeva izjava na policiji, če ta ni podprta z dokazi. Javni tožilec je smatral kot dokaz dejstvo, da je Squire izjavil, da mu je Cockerham dal 1.300 funtov, in Sonnblicherjevo izjavo, da mu je Cockerham dal 100 tisoč lir. Sodišče je po posvetovanju odbilo zahtevo obrambe in odredilo, da se razprava nadaljuje.

Popoldne je pričal še arhitekt Sforzina Viktor o raznih formalnostih pri ponudbah podjetnikov, ing. Ostim pa je opisal potek pri cenitvi in dodeljevanju raznih del.

Za Sforzino je nastopil ing. Macari, ki ni hotel prav nič vedeti, če pa je že katero stvar priznal, je dejal, da je to samo enkrat videl, da se mu zdi, da je vse približno, tako da se je popolnoma osmešil. Končno je Ceriani Mario ponovno govoril o postopku pri dodeljevanju del. Razpravo so nato odgodili na ponedeljek ob 9. uri zjutraj.

Gospodarstvo

Izšla je 7. številka «Gospodarstva», časopisa za trgovino, industrijo, obrt in finance. List prinaša poleg raznih poročil iz gospodarskega življenja naslednje članke: Trst in jugoslovansko-italijanska trgovinska pogodba - Vprašanje preusmeritve tržaške industrije - Inflacija preti zapadnim valutam - Združene jadranske ladjedelnice v nevarnosti - Značilnosti češkoslovaške zunanje trgovine - Nova proga Sv. Lucija-Škofija Loka - Problem proizvajalne sile nemškega naroda

Listu je dodan «Vestnik Slovenskega gospodarskega udruženja s «Tržnim pregledom».

Uredništvo in uprava: Trst, ul. Ruggero Manna št. 29, tel. 27847, letna naročnina 350 lir.

Vpisovanje na slovensko učiteljišče

v Trstu bo trajalo do vštetega 2. decembra. Vrši se v tajništvu slovenske nižje srednje šole v Trstu (ul. Lazzaretto Vecchio 11) vsak dan ob uradnih urah. Prepišejo se na učiteljišče lahko tudi dijaki, ki že obiskujejo kako drugo srednjo šolo. Vsa potrebna pojasnila se dobijo v tajništvu.

Gledališče Verdi

Za začetek letošnje operne sezone bo gledališče uprizorilo v četrtek opero «Normo» za abonente reda A. V glavnih vlogah bodo nastopili Lucija Turcano, Helena Nicolai, Florenco Tasso in Andrej Mongelli. Režiser Mario Frigerio, dirigent Antonino Votto in zborovodja Benaglio.

Tekom današnjega dne naj abonenti za parterne sedeže reda A, C in D, ki so se abonirali tudi za letošnjo sezono, dvignejo izkaznice za abonma.

Ne odnašajte

tablic z napisom «MINE», ki so postavljene po miniranih krajih. Vsako brezobzirno odstranjevanje istih je lahko vzrok neštevilnim nesrečam.

Pripravljalni tečaj za pevske dirigente

Vsem prizadetim sporočamo, da se je začelo vpisovanje v tečaj za pevovodje, ki se bo začel v prvih dneh decembra.

Vpisuje tajništvo centra kulturnih krožkov od 9. do 12. ter od 15. do 20.

Tekma v hitri hoji

bo danes s startom ob 10. uri iz ul. Fabio Severo. Vabimo vso mladino, da se je udeleži.

Cesta zaprta za promet

Občina sporoča, da je desna stran drevoreda XX. septembra med ul. Murati in ul. Brunner zaradi popravljalnih del do nadaljnjega zaprta za promet.

Zimski urnik za poštne podružnice

je uveden s ponedeljkom 1. decembra in sicer: ob delavnikih od 8 do 16 ure razen blagajn, ki se zapro ob 14.; ob sobotah in ob zadnjem dnevu v mesecu pa se uradovanje zaključi ob 12. uri. Izjema je poštna podružnica št. 3 na Borznem trgu, ki ima sledeči urnik: ob delavnikih od 8. do 19., blagajna do 17., ob sobotah in ob zadnjem dnevu v mesecu do 16. ure.

Nov urad za ubožnostna spričevala

S 1. decembrom bo vzpostavljen pri III. sektorju mestne straže v Ljudskem vrtu v ul. Giulia urad za izdajanje ubožnih in drugih spričeval za prebivalstvo tega okraja.

Gregorčičevo proslavo

priredi prosvetno društvo Vojke Šmucove v sredo 3. decembra ob 20. uri v svojih prostorih vicolo Ospedale Militare 23.

Na sporedu so deklamacije, recitacije del velikega goriškega pesnika in pevske točke. Nastopil bo pevski zbor «Emil Adamič». Vabljeni so vsi člani in simpatizerji društva.

Običajnega članskega sestanka v torek zvečer ne bo, zato naj se proslave vsi udeleže!

KOLEDAR

Ponedeljek 30. novembra
Andraž, Hrabroslav
Sonce vzhaja ob 7.23, zahaja ob 16.21. Dolžina dneva 8.58.
Jutri 31. novembra
Blanka, Bratko

Spominski dnevi

1942 je I. bataljon dolomitskega odreda napadel belogardistično postojanko v Dravljah.

1835 se je rodil na Floridi Mark Twain, ameriški pisatelj.

Zgovoren petelin poje že v jajcu.

Preskrba

Oddaja nakazil za preskrbo. Do torka 2. decembra bodo morali vsi trgovci z jedili, prekajevalci, peki, mlekarnarji in drugi oddati občinskemu prehranjevalnemu uradu nakazila: za surovo maslo odrezek I; olje, skupina od 0 do 19 in preko 65 let; odrezek maščobe št. «4d» za upokojence, brezposelne in revne. Bele testenine — odrezek II — testenine. Bele testenine (odrezek za november) za delavce žvepleno milo odrezek št. 1; sladkano mleko v prahu odrezek št. 3 za 0 do 19. in preko 65 let ter bolnike. Evaporirano mleko skupina od 0 do 1 leta in za bolnike.

Zaradi tega bo urad odprt jutri od 8. do 12. in od 16. do 19., v torek pa od 8. do 19. brez običajnega opoldanskega odmora.

Oddaja odrezkov za delitev petroleja. Do jutri morajo drogeristi oddati občinskemu prehranjevalnemu uradu, ul. Rettori odrezke za delitev petroleja. (Odrezek XIII in številka 25-26). Urad bo odprt od 8. do 12. ter od 16. do 19.

Razdeljevanje sladkorja. Ker zaradi pričakovanega znižanja cen sladkorju nekateri še niso dvignili določenega obroka, obveščamo, da ga bodo zamudniki lahko dvignili 1. in 2. decembra pri svojih trgovcih.

Podaljšan je rok za delitev olja za mestne in podeželske brezposelne, upokojence in reveže do sobote 6. decembra t. l.

Moka namesto kruha. Peki v mesecu decembru ne smejo razdeljevati moke namesto kruha.

Dostava nočnih telegramov

Poštna uprava sporoča, da bo ob sobotah ponoči dospele telegrame dostavljala na dom šele v ponedeljek zjutraj.

«Fantje na vasi» pri «Simonu Jenku»

Opozarjamo na koncert, ki bo v torek 2. decembra v društvenih prostorih pri «Kraljiču», na katerem bo nastopil pevski kvartet Radia Ljubljane «Fantje na vasi», ki bo izvajal izbran spored slovenskih pesmi.

Informacijski list «Cominform« iz Beograda

pisan v francoskem jeziku, je v prodaji pri vseh razprodajalnicah časopisov po ceni 25 lir.

DAROVI IN PRISPEVKI

Nameščenci UIVOD-a darujejo lir 100.000 za otroško božičnico.

V počastitev spomina pok. Marice Pahorjeve daruje Drago Curk lir 200 za Dijaško matico.

Ob pogrebu Stanka Kanclerja iz Solkana, ki je bil dne 23. t. m. v Solkanu so darovali garibaldinci in pevci za sklad spomenika padlim borcem 425 din. Odbor se jim toplo zahvaljuje.

Za politične pripornike

Tovarišici K. N. in Ernesta sta pri prijateljih in znancih v Sv. Mavru, Pevmi in posebno v Oslavju ter zapadni četrti mesta nabrali za naše politične pripornike 3720 lir. Vsem darovalcem se Zveza slovenskih žena prav prisrčno zahvaljuje. Najlepša hvala tudi tov. Lašič in Humar iz vzhodne četrti, ki sta darovali v isti namen vsaka po 100 lir.

IVANČIČ RUDOLF, roj. 29. 9. 1919. v Malih Ločah, Podnovgrad, bivajoč v Trstu pri družini Cermeli, v ul. Pascoli 39, je odšel v partizane iz Trsta 2. 8. 1944. Vsakogar, kdor bi o njem kaj vedel, naprošamo, da javi družini Cermeli, Trst, ul. Pascoli 39.

POZOR!

Naročnikom v Jugoslaviji bomo priložili v prihodnjih dneh položnice.

Vse zamudnike prosimo, da poravnajo zapadlo naročnino ter da na položnici označijo svoj točen naslov.

Uprava

Odg. urednik DUŠAN HREŠČAK
Tisk Stabilimento Tip. Triestino

FIZKULTURA

Kdo je močnejši: Sv. Ana ali Škedenj?

Komu bo 13 doseženih točk prineslo srečo? Možnost zmage nabrežinske enajstorice

Tovarna strojev je imela pač smolo. Izpodrinjena je bila po Sv. Ani in Skednju, dasi popolnoma upravičeno. Toda danes se nam obeta čista in zanimiva tekma za prvo mesto v lestvici.

Pred nami stojita moštvi, ki trdno držite v svojih rokah prvo in drugo mesto, a je število doseženih točk pri obeh 13. Komu bo pač ta usodna številka prinesla srečo in komu smolo? Težko je predvidevati končni rezultat in zato je bolje, da prepustimo zmago onemu moštvu, ki si jo bo znalo priboriti na igrišču. Tovarna strojev, poražena zadnjo nedeljo, pričakuje v tekmi s Ponziano po našem mnenju poraz ali pa vsaj neodločen rezultat, med tem ko bo Montebello moral presneto paziti, da se s Piranom ne zgodi isto, kar se je zgodilo Koštalungi, namreč: poraz na domačih tleh. Magdalena bo pač imela lahko delo s Pristaniščniki, med tem ko je povsem nejasen izid tekme med Umagom in Dreherjem. Ali namerava Dreher zopet pripraviti presenečenje? Težko je prerokovati izide tekem med Miljami in Auroro ter Kostalungo in Rojanom, medtem, ko ima nesrečna enajstorica Nabrežine možnost, da si zopet pridobi zmago nad Izolo.

Današnji spored nogometnega prvenstva za STO:

Na stadionu ob 8.45 Sv. Ana - Skedenj; Igrišče Kolonje: ob 10. Ponziana - Tovarna strojev, ob 12. Montebello - Piran, ob 14. Magdalena - Pristaniščniki. Igrišče na Opčinah: ob 10. Koštalunga - Rojan. Igrišče Umag: ob 14. Umag - Dreher. Igrišče Nabrežine ob 14. Nabrežina - Izola. Igrišče v Ankaranu Milje - Aurora.

Okrožno nogometno prvenstvo

14 enajstoric bo zopet stopilo na igrišča in se skušalo uveljaviti. Srečanja Skorklja - Kolonja, Sv. Marko - Arzenal, Bolniška blagajna - Proleter ter Tiskarji - OMMSA so pač tekme z dvomljivim izidom, ki so odvisni od razpoloženja moštev in kakor se pravi, od dobrega ali slabega dneva. Čisto drugo pa govori Primorje P. K., ki si hoče privoščiti enajstorico Cola, medtem ko bo Vesna imela opraviti s Sv. Vidom ter upa na zmago. Aquila se pa bo na svojem srečnem igrišču v Žavljah srečala z Greto, katera bo vsaj po našem mnenju prav gotovo zapustila bojišče poražena.

Današnji spored: Igrišče CRDA: ob 10. uri Škorklja - Kolonja, ob 12. Sv. Marco - Arzenal, ob 14 Primorje PK - Col; Igrišče na Opčinah: ob 8. Bolniška blagajna - Proletar, ob 12. Tiskarji - OMMSA, ob 14. Sv. Vid - Vesna. Igrišče v Žavljah: ob 10. Greta - Aquila.

Odbojka - tekme za pokal ZDTV

Danes ob 8. se bodo začele tekme v odbojki za pokal ZDTV. Spored je sledeč: ob 8. F.M.S.A. - Elektra; ob 8.30 Sv. Ivan - DSZ; ob 9. Skedenj - Greta; ob 9.30. Škorklja - Sv. Marko; Tiskarji počivajo. Vse tekme bodo odigrali na igrišču Tomasija.

Lestvica disciplinskega pokala za okrožno nogometno prvenstvo

V včerajšnji številki smo priobčili lestvico disciplinskega pokala za nogometno prvenstvo STO-ja. Če jo pazljivo pregledamo, bomo opazili, da samo tri enajstorice v nogometnem prvenstvu STO-ja nimajo nobene točke, medtem ko v okrožnem prvenstvu opazimo kar 8 enajstoric z 0 točkami, kar dokazuje, da so bolj disciplinirane in bi mogle biti za vzgled tudi enajstoricam, ki nastopajo na prvenstvu STO-ja. Lestvica je sledeča: 1. Primorje P. K. 0 točk, 2. Arzenal 0, 3. Sv. Marko 0, 4. Vesna 0, 5. Tiskarji 0, 6. Proleter 0, 7. Sv. Vid 0, 8. Aquila 0, 9. Kolonja 1, 10. Greta 1, 11. Bolniška blagajna 1, 12. OMMSA 1, 13. Col-Ilva 10, 14. Skorklja 12 točk.

Obširen spored ZDTV

V zvezi s sprejemom STO-ja na balkanske igre, si je ZDTV zadala nalogo prirediti čimveč športnih nastopov, ki naj bi bili kot nekak trening oziroma resna priprava za kasnejše tekme. Tako so pričeli že pred nekaj dnevi s stalno lahkoatletsko in smučarsko telovadbo, katero poseča precejšnjo število športnikov. Rokoborci DSZ in Sv. Ivana se bodo udeležili turnirja v Mariboru, medtem ko bo v našem mestu organiziran nastop mladih rokoborcev, ki še niso nikoli niti nastopali in niti tekmovali. To je pač edini način, da se začne množično gojiti panogo, kar bo brez dvoma dalo lepe rezultate: imeli bomo pred seboj novince, ki bodo ob temeljitem treningu častno branili v tujini barve našega mesta. Vodijo se tudi pogajanja za morebitno boksarsko srečanje med DSZ in Kvarnerjem.

28. decembra pa bo organiziran množični tek čez drn in strn, kateremu bo sledilo nebroj drugih v organizacijah vsakega športnega društva v sklopu ZDTV.

Moštvo Ponziane Lj. pa bo imelo možnost pokazati svoje znanje ob turneji po Albaniji, kjer bo imela dvoje srečanj, od katerih bo morda eno z albansko nogometno reprezentanco.

Tudi telovadna sekcija je začela aktivno delovati ter prireja razne nastope. Največje zanimanje vlada pač za telovadni nastop madžarskih balkanskih prvakov v orodni telovadbi, ki bo okoli 20. decembra v Trstu. Nastopili bodo z moško in žensko vrsto, kjer bomo imeli priliko videti balkanske prvake Pataky-a ter Agnezo Kelledy-Sarkany.

ŽALOST V DRUŽINI ŠPORTNIKA. Pred nekaj dnevi je umrl oče znanega nogometnega igralca Ponziane Lj. Stivolija. Užaloščeni družini in še posebej priljubljenemu Pavlu naše iskreno sožalje.

Spored istrskega nogometnega prvenstva

Danes se bo na vseh igriščih večjih istrskih vasi in mest nadaljevalo tekmovanje za istrsko prvenstvo s sledečim sporedom: V Novem gradu ob 14.30 Novi grad - Florentia; v Brtonigli ob 14.30 Brtonigla-Rdeča Zvezda; v Dekanih ob 14.30 Olimpja - Umag B; v Izoli ob 14.30 Izola B - Petrovia; v Kopru ob 12.30 Partizan - Meduza, ob 14.30 Aurora B - Zaščita.

KINO

KINO OB MORJU. 14.00: «Čudežni dvor». Čudežne dogodivščine F. Villona.
FILODRAMATICO. 14.00: «Mehiški iskalec zlata», P. Muni, B. Davis, B. Aherne.
CENTRALE. 14.00: «Karavana na Zapadu», G. O' Brien.
ARMONIA. 15.30: «Padovanski trinog», C. Calamai, A. Varelli.
ROSSETTI. 15.30: «Mildredov roman», J. Crawford, J. Carson
IDEALE. 14.00: «Megle», A. Bogart, A. Smits.
ITALIA. 14.00: «Tri sestrice», Barbara Stanwick, Georg Brent.
SUPERCINEMA. 14.00: «Ana in siamski kralj», Irena Dunne in L. Darnel.
VENEZIA. 14.00: «Mihec in Jakec v družbi».
RADIO. 14.00: «Nekoč je bila ladjica», S. Laurel in O. Hardy.
FENICE. 14.15: «Zginili so v haremu». Dnevnik: Poroka Elizabete Angleške.
BELVEDERE. 14.00: «Konjenik tajinstvenega mesta», G. Houston.
NOVO CINE. 14.30: «Tajinstvena žena», Franchot Tone.

KINO V NABREŽINI. Danes v nedeljo in ponedeljek: «Karneval življenja».

KINO DEKANI. V nedeljo 30. t. m. ob 16., 18., 20. in 22.: «Nedosegljiva sreča».

MALI OGLASI

RIBIŠKI MOTORNI ČOLN, dolg 12 m, motor 24 HP na bencin, se proda. Tel 39-08.

2 HARMONIJA za pevska društva po ceni naprodaj. Ivan Kacin, ul. Cravos 27 (pri Rdeči hiši) - Gorica

DRAŠČEK DIMITRIJ iz Nabrežine 154 je našel moje izgubljene osebne listine ter jih je takoj poslal na Upravo «Primorskega dnevnika».

Za njegovo prijaznost se mu s tem najprisrčneje zahvaljujem.

Oto Kovačič.

ŽELEZNE VZMETI
USNJEN KOVČEG
in VOLNENO ODEJO prodam.
TRST, COBALTI, UL. DEL RIVO 5

Ob 35. obletnici poroke
MARIJE OREL
in
IVANA JERKIČA
čestitajo, želeč jima še mnogo srečnih let hčerke, sin, zetje in vnuka.
Opčine, Barkovlje Šmartno
30. 11. 1947.

Danes ob 18. uri bo v novih prostorih gostilne
Gregorio
Magdalena
VELIK JAVEN PLES
Vabljeni vsi Vabljeni vsi

ŠIVALNE STROJE
najboljših znamk, domače in tuje prodajamo
po zelo UGODNIH CENAH
Prodaja na obroke in proti takojšnjemu plačilu
Dolgoročna preizkušnja - najboljše jamstvo.
VELIKA IZBIRA STROJEV
ZA POPRAVILA NOGAVIC
Električni motorji za industrijo in za domačo uporabo.
V VAŠEM INTERESU JE, DA NAS OBIŠČETE.
«UNIVERSAL» TECNICA
TRST — ISTRSKA ULICA 13 — TELEF. 94-465

Dr. GAETA, zobozdravnik
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Največja garancija. Sprejema od 10. do 12. in od 13. do 19. (Govori slovenski)
TRST, ul. Torre Bianca 43
(vogal ul. Carducci)

ŠIVALNI STROJ
garantirano dober, za lir 12.000, drugi stroj, znamke Necchi, prodam. Redka prilika.
COSLOVICH
TRST, skladišče v ul. Manzoni 4

NOVE CENE
VSI, KI BODO PREGLEDALI NAŠE CENE, BODO MORALI PRIZNATI, DA SO
najnižje na trgu
ČEPRAV JE BLAGO DOBRE KAKOVOSTI IN SKRBNO IZDELANO
Cenik za december 1947

		OD
Dežni plašči	ZA OTROKE S KAPUCO v raznih barvah	lir 900
Dežni plašči	ZA DAME s škotsko podlogo in s KAPUCO	lir 3.500
Moške hlače	VOLNENE, IZ FLANELE, skrbna izdelava	lir 3.500
Velblodja podloga	IZ ČISTE VOLNE, ki se prilagodi vsakemu dežnemu plašču ali površniku	lir 3.900
Dežni plašči	IZ BOMBAŽA MAKO', prvovrstne kakovosti	lir 7.800
Moške obleke	iz najlepšega volnenega sukna v veliki izbiri	lir 9.500
Zimske suknje	v bogati izbiri klasičnih vzorcev, skrbna izdelava in dobra podloga	lir 10.000 DALJE

PREDEN SE ODLOČITE ZA NAKUP, OBIŠČITE
MAGAZZINI DEL CORSO
NA KORZU št. 1 — BORZNI TRG (PASAŽA PROTTI)

ASIŽZ Opčine priredi v NEDELJO, dne 30. t. m. ob 17. uri
kulturno prireditev
Sledi družabni večer, ples in srečolov.
VABLJENI VSI! VABLJENI VSI!

Za Miklavža najmodernejši čevlji za otroke in odrasle
PREKRASNI MODELI. CENE ZMERNE.
TRGOVINA ČEVLJEV
GEC ALOJZIJ
TRST, UL. TRA I RIVI 2 (ROJAN)

KINO NA OPČINAH
predvaja v nedeljo 30. t. m. z začetkom ob 16. uri izvanredno lep in zanimiv glasbeni film
VELIKI VALCEK
(iz življenja skladatelja J. Straussa)
v PONEDELJEK in TOREK razgibani film **ROKOVNJAČI**
v SREDO in ČETRTEK nekaj zelo zabavnega **Moja žena ima vedno prav**
v SOBOTO pa krasni barvani film **Indijanska devica**
OB DELAVNIKIH ZAČETEK OB 18. URI
OGLEJTE SI JIH! OGLEJTE SI JIH!

★ ★ ★ PRAZNIK MIRU ★ ★ ★

V znamenju priprav na volitve v ASIŽZ - budne pobornice za mir

V okviru akcije za mir se postavlja v zavest demokratične žene Tržaškega ozemlja konkretno vprašanje: Demokracija ali politična in gospodarska neodvisnost ali imperialistične kolonizacija, napredek ali nazadovanje.

Žena delavka, intelektualka in kmetica pa je v teh dneh, v «Tednu miru» pokazala svojo politično zrelost; pokazala je, da se v polni meri zaveda svoje vloge in da se je temeljito pripravila za volitve v najosnovnejše odbore ženske organizacije, ki morajo vsej tržaški javnosti pokazati velik porast naprednih sil in zaupanje, ki ga imajo žene v vodstvo ASIZZ. Te volitve morajo pokazati, da je danes fronta žena, tista mogočna ženska organizacija na Tržaškem ozemlju, ki je pritegnila v svoje vrste ne le žene iz vrst SIAU, marveč tudi vse one žene, ki so že izven nje. Tako so torej v ASIZZ vključene žene različnih delovnih slojev in političnih prepričanj. Jutri pa bo ta fronta žena v Trstu tista ženska organizacija, ki bo lahko ob prihodu guvernerja edina lahko predstavljala večino tržaških žena in ki ima edina točno začrtan program: Zagotoviti ženi njen gospodarski, socialni in kulturni obstoj ter v skupni borbi z drugimi demokratičnimi organizacijami izvojevati pomirjenje duhov ne le na Tržaškem ozemlju, marveč v svetu sploh. V tem je tudi največji doprinos žena za ustvaritev miru v svetu.

Kot so znale demokratične žene v preteklosti pravilno oceniti političen položaj in so se vselej postavile na stran demokracije, tako se bodo tudi v bodoče borile za enotno fronto vseh resničnih demokratov in prijateljev miru ter se naslonile na demokratične množice in s tem pokazale svojo solidarnost v odnosu do njihovih akcij, ki se razvijajo v različnih panogah proizvodnje.

«Vse na volitve!» — naj bo parola na dan 30. novembra, praznika miru, praznika vseh demokratičnih žena. Pokažimo vsem reakcionarnim silam, ki bi hotele vojno, da je enotnost italijanskega, slovenskega in hrvatskega naroda na Tržaškem ozemlju vedno večja, da se navezujejo vedno novi politični stiki in da se ustvarjajo vedno nove vezi medsebojnega razumevanja in solidarnosti. To je razvoj, v tem je napredek, v tem je tudi garancija za boljšo bodočnost širokih ljudskih množic, ki ga bo z vsemi silami podpirala zlasti demokratična fronta žena.

Pouk je dopoldne in popoldne. Dijaki in dijakinje pa imajo vsak svoj dijaški dom. Snaga je vzorna, disciplina odlična. K temu je pripomogla mladinska organizacija, v kateri so včlanjeni vsi dijaki, ki imajo tudi svoj pevski zbor.

Gimnazija je že trdno ukoreninjena med našim ljudstvom, ki z veliko ljubeznijo sledi njenemu razvoju in uspehu. Svojo ljubezen izkazuje istrsko ljudstvo s tem, da vedno bolj podpira Dijaško matico s prostovoljnimi prispevki.

a. b.

K «PISMU IVANU CANKARJU NA ONI SVET Z DNE 16. XI. 1947.

Pismo je bilo napisano, ker je bil dan v tržaškem radiu ukaz: «Cankarja sploh ne!».
Če se je brž nato ukaz ublažil — tem bolje!

A. BUDAL

Pišejo nam...

Zbor volivcev v Marezigah

Pretekli teden smo imeli v našem kraju zbor volivcev, na katerem smo sklenili, da bo dal odbor za otroško božičnico 25.000 lir. Nadalje smo sklenili, da bo odbor izbrisal 4.350 lir dolga, ki ga je posodil ravni družini Srgon iz Rojcev. Odobrili smo tudi socialno podporo štirim bolnim in starim osebam. Po končanem zboru je tovariš iz okraja predaval o praktični uporabi umetnih gnojil.

Tudi večerni tečaj zelo lepo napreduje. Obiskuje ga 45 mladincev in 40 mladink. Vrši se dvakrat tedensko. Upamo, da bomo to zimo odpravili nepismenost iz naše vasi.

Babič Franc

Vaščani Sv. Antona na udarniškem delu

Prejšnjo soboto smo imeli množični sestanek, na katerem smo napravili načrt glede udeležbe na udarniškem delu pri gradnji ceste Šmarje-Nova vas. Na sestanku je govoril tudi invalid Fikon Lazar, ki je poudaril važnost ceste ter dejal, da bo z vsemi močmi pomagal pri obnovi Istre. Drugi dan se je zbralo 5 udarnikov s Fikonom na čelu, med katerimi je bilo tudi 6 mladincev, ki bodo ostali v brigadi. Na povratku pa smo prepevali in vzklikali ljudski oblasti, ki nam pomaga pri naših težavah.

Viljem-Trava

Za hrvatsko šolo v Daljah

Pred dnevi je bil sestanek krajevnih odborov ES, SIAU in ASIZZ, na katerem so se pogovorili o ustanovitvi nove hrvatske šole, ker je v vasi veliko število otrok, ki ne morejo hoditi v Fiorine. Odborniki vseh treh odborov so sklenili, da se bodo obrnili na okrajni odbor v Buje. Prepričani smo, da nam bo ljudska oblast pomagala ter tako omogočila našim otrokom obiskovanje šole.

Pevska akademija koprskih dijakov v Padni

Preteklo nedeljo so koprski dijaki obiskali Padno in priredili lepo uspelo pevsko akademijo. Dijaški pevski zbor je zapel 14 narodnih in partizanskih pesmi. Kulturni nastop naših dijakov, bo prav gotovo pripomogel k razgibanosti kulturnega življenja te vasice.

Nove proge avtopodjetja «Adrija»

Prebivalci Bertokov, Pobegov, Prad, Cežarjev in Sv. Antona so te dni dobili že dolgo pričakovano kamionsko vezo s Koprom. Te dni pa je bila otvorjena tudi druga proga, ki bo vezala Koper z Bujami in drugimi vasmi. Ta proga bo posebno v korist prebivalcem vasi: Mavšiči, Gomile in Mumijan. Urnik prve proge je sledeč: Odhod iz Kopra ob 17.30, Bertokov ob 17.45, Pobegov ob 17.55, Cežarjev ob 18.05, Sv. Antona ob 18.20, Odhod iz Sv. Antona v Koper ob 7. uri, Cežarjev ob 7.15, Pobegov ob 7.25, Bertokov ob 7.35. Prihod v Koper ob 7.50.

Iz istrskega okrožja

Vse ljudstvo istrskega okrožja se pripravlja, da bo slovesno proslavilo obletnico izvedbe agrarne reforme. Proslava bo v Kopru na Titovem trgu, kjer je vzidana plošča, ki spominja na dan, ko se je istrski kolon osvobodil suženjstva in pričel obdelovati za sebe svojo zemljo. Da se poudarta velik pomen agrarne reforme bodo vse istrske vasi v čim večjem številu prispevale pri gradnji ceste Šmarje-Nova vas.

Večerni tečaj v Manžanu

V naši vasi obiskuje večerni tečaj 15 mladincev in mladink. Tečaj je trikrat tedensko. Tečajniki so točni in marljivi. Vidi se, da bo v kratkem času istrska mladina nadoknadila vse tisto, kar ji je odvzel fašizem.

Furlanič Anton

Kortežani so pogostili mladinsko brigado

Kortežani so pretekli petek pogostili brigado, ki dela na cesti Šmarje-Nova vas. Že zjutraj so nabirali živila in okrasili ljudski dom. Popoldne pa so šli vaščani z godbo na čelu brigadi nasproti. Pred ljudskim domom so pozdravili brigado, nakar so jo pogostili. V mladinsko brigado pa se je javilo 20 mladincev in mladink, ostali pa bodo ob nedeljah udarniško pomagali. To se je preteklo nedeljo že zgodilo, ko so odšli na progo veselo pojoč in z zastavami na čelu.

a. b.

Gimnazija v Portorožu

Nižja gimnazija v Portorožu je bila ustanovljena na željo ljudstva 15. januarja 1947. leta. Tako je bila dana možnost tudi mladini iz najzapadnejšega dela Istre, da nadaljuje svoje učenje v srednji šoli. Ob zaključku prvega šolskega leta so bili uspehi zadovoljivi kljub temu, da je moralo 73 dijakov v skrajšanem roku obdelati vso snov.

Prve mesece so bile posebne težave zaradi pomanjkanja prostorov. Učilnice gimnazije so bile v istem poslopju kot slovenska in italijanska šola ter slovensko učiteljišče. Letos je malo bolje, ker se je osnovna šola preselila v drugo poslopje. Vpisanih je 112 dijakov (52 deklic) iz piranskega okraja, ki imajo tako možnost nadaljevati učenje na višjih srednjih šolah v Kopru (tehnična šola, pomorska akademija), ali pa na učiteljišču.

„Kulturna svoboda"

JUŠ KOZAK

Naravnost neverjetno je, s čim se je morala in se mora slovenska kultura v teku svojega obstoja boriti. V Trstu so sedaj prepovedali v radijskih oddajah Ivana Cankarja, Remčeve «Talce» in vse, kar je rodila narodna osvobodilna borba.

Kdo je prepovedal Ivana Cankarja? Neki Jože Germ v imenu Zavezniške uprave. In Zavezniška uprava je bila seveda po Jožetu Germu poučena, kdo je Ivan Cankar in kakšna so njegova dela.

Ne gre za Jožeta Germa, ker je on (to ime) doslej za Slovence popolno kulturno niče pod soncem.

Jože Germ predstavlja Slovencem samo ime za vse tiste zavezniške priskledn ike, ki sovražijo Titovo Jugoslavijo in služijo lastnemu srednjeveškemu reakcionarstvu, obenem pa s slinasto ukrivljenostjo izpolnjujejo ukaze svojih nič manj reakcionarnih gospodarjev. Skratka prodane duše, ki so izdale svoj narod.

Razumljivo je, da je takim ljudem vsaka Cankarjeva beseda trn za njihovo kosmato vest.

Prepovedali so torej Ivana Cankarja v Trstu, v tistem mestu, kjer je Cankar pred prvo svetovno vojno tolikokrat govoril slovenskemu delovnemu ljudstvu in imel svoja znamenita predavanja.

V enem teh predavanj je Cankar izrekel: «Kar je veljalo pred tri sto leti, velja tudi danes. Edini sovražnik srednjeveške teme, ki se dandanašnji kakor mora leži nad našo slovensko domovino, je izobrazba, je knjiga...» Ta mora, ki je tri sto let tlačila slovensko kulturo je v Titovi Jugoslaviji ukročena in pregnana. Toda slovenska kultura se ne more veselili te zmage nad moro. Ta mora je legla sedaj na slovensko kulturo na Svobodnem tržaškem ozemlju, kjer se sedaj nadaljuje tristoletna tradicija nasilja, srednjeveške inkvizicije nad slovensko kulturo.

«Ljubezen je dovoljena, ljubezen do rodne grude tudi...» S temi besedami je predstavnik slovenskih prodancev označil, kakšna vsebina slovenskih del je v tržaških oddajah radia dovoljena. «O Cankarju pa ni govora, da bi bil dovoljen...»

Po prihodu fašistov v Slovenijo, enainštiridesetega leta, so letaki razglašali, da bodo fašisti Slovencem pustili njihovo vero, šege in jezik. Potem ko so si Slovenci v štiriletnem boju na življenje in smrt proti fašizmu priborili svojo popolno kulturno in politično svobodo, jim Zavezniška uprava dovoljuje v Trstu izražati le «ljubezen in ljubezen do rodne grude». Kar so prej fašisti Slovencem prepovedali prav to jim je te dni prepovedala Zavezniška uprava, ki na, predstavlja Slovencem zaveznike proti fašizmu v pravem pomenu besede in zastopnike spoštovane zapadne kullure, v kateri naj navedemo samo nekatera imena: Sinclair Louis, Sinclair Upton, Walt Withman, Dickens, Bernard Shaw, Virginia Woolf, Theodor Dreiser.

Bistvo je v nečem drugem. Bistvo prepovedi Cankarja je v tem, da Zavezniška uprava nadaljuje proti Slovencem danes prav isto kulturno politiko, kakršno sta izvajala na slovenskih tleh oba fašistična okupatorja. Sedaj jo nadaljuje Zavezniška uprava, ki se skriva za Jožetom Germom, to je za slovenskimi Efialti in fašističnimi podrepniki. Zavezniška uprava jo izvaja prav v tistem času, ko ameriški žurnalist Lasky in angleški tajnik PEN-kluba Ould na kongresu nemških pisateljev v Berlinu (5.—8 oktobra 1947) očitata in napadata kulturno politiko v Sovjetski zvezi, da je nazadnjaška, ker zatira svobodo ustvarjanja. Fanfara tako imenovane visoke svobode zapadnih demokracij v Berlinu je natanko tiste dni pokazala svoj pravi zvok v Trstu in njegovem radiu.

Slovenska literatura, ki jo slovenski tržaški radio sme oddajati, ne sme vsebovati nobene politične, nobene socialne ideje, le «ljubezen je dovoljena in ljubezen do rodne grude.»

Poslušajta, Lasky, Herman Ould! Ali Shakespeare nima nobene politične, socialne ideje? Je nima Woolf? Dreiser? Sinclair Louis? Walt Withman? Bernard Shaw? Stevenson? Tackeray? Dickens? In vsi drugi, s katerih imeni se ponašate pred svetom?

Slovenci smo dovolj kulturni, da lahko pravilno krstimo te metode, po katerih so danes vsi napredni pisatelji Amerike «tabu», s katerimi se na berlinskem kongresu razglaša pisateljem neomejena svoboda, v Trstu pa dovoljuje Slovencem le «Lije» literatura.

Te metode nazivajo kulturni napredni narodi — imperialistično fašistične.

Slovenci smo toliko kulturni, da se nam vidi preponižujoče Zavezniški upravi pojasnjevati, kdo je bil Ivan Cankar. V angleških knjigarnah stoje prevodi njegovih del, če niso razprodani. Seveda, če slovenski Efialt utemeljuje prepoved Ivana Cankarja s trditvijo, da «objektivno gledana osvobodilna borba (mišljena narodno-osvobodilna borba Titove Jugoslavije) ni bila osvobodilna borba naroda, temveč je bila borba za zmago stranke», vemo Slovenci natanko, da je za take besede odgovorna Zavezniška uprava, ker se iste besede ponavljajo nekje na Kitajskem, v Indoneziji, v Vietnamu, v Grčiji, v Egiptu itd.

Slovenci smo tolikanj kulturni, da nas je v imenu človeške kulture sram, da je Zavezniška uprava z orodjem slovenskih fašističnih rat osramotila vse resnično kulturne ljudi in množice v domačih zavezniških deželah.

Lasky, Herman Ould, kdaj in na katerem kongresu pisateljev bosta povedala tudi to bridko resnico, da je Zavezniška uprava v Trstu prepovedala Slovencem na Svobodnem tržaškem ozemlju poslušati njihovega največjega slovenskega pisatelja, Ivana Cankarja?

Lasky, Herman Ould et compares janfaristi «popolne pisateljeve svobode», povejta takrat še to, da je ta prepoved izrečena v Srednji Evropi, tistim Slovencem, ki pet in dvajset let pod fašistično vlado niso smeli javno govoriti slovenski in bi sedeli v dobro poznanih ječah, če bi izpregovorili ime: Ivan Cankar. In zaključita, da so se ti ljudje skozi štiri leta na življenje in smrt borili proti fašizmu.

Potem bo imel svet res pravo podobo zapadne kulturne svobode.

KMETIJSTVO v gospodarstvu našega ozemlja

Gospodarstveniki in državniki kažejo Trstu nove in stare poti, po katerih se bo lahko povzpel do višine nekdanjega procvita. Se bo mesto iz morja črpalo vire svojega življenja. Se bodo morali tovarniški dimniki naznanjati prisotnost njegovih delovnih množic. Trgovina in industrija, toraj.

Kaj pa kmetijstvo?

Že v gospodarski literaturi, pa tudi v nazivanju gospodarskih ustanov pride kmetijstvo, kot gospodarska panoga, tretja po redu.

Vendar bi bilo napačno, če bi hoteli gospodarski pomen kmetijstva na Tržaškem ozemlju podcenjevati. Vsaj tretjina prebivalstva je posredno ali neposredno navezana na kmetijstvo. Že dolga stoletja živi tukaj naše kmečko ljudstvo in ne smemo pozabiti, da je tudi ono doprineslo nemajhen delež k razvoju in utrjevanju tržaškega gospodarstva.

Na Tržaškem ozemlju so zastopane vse panoge kmetijstva a nobena od teh ne daje ozemlju izrazitega značaja. Sadjarstvo in vinogradništvo, živinoreja, travništvo, kakor pašništvo ter vrtnarstvo so tudi več ali manj razvite stroke. V velikih potezah kaže kmetijstvo na ozemlju dva različna obraza, ki v glavnem izvirata iz različnega sestoja tal in statorej navezana na kraško in nekraško področje. Po površini pripada prvemu okrog 30 odst. celokupnega obsega ozemlja (kraška planota in del Bujščine), ostalo pa drugemu.

POLJEDELSTVO

Točnega inventarja posameznih kultur še nimamo. Naslanjati se moramo radi tega na predvojne statistične in katastralne podatke, s pripombo, da nam bi podatki zaradi zastarelosti, bodisi zaradi težkoč ocene pri razcepitvi upravnih in administrativnih enot, lahko nudijo le približno in zaokroženo sliko stvarnega stanja.

Iz omenjenih statističnih podatkov bomo danes povzeli one, ki se nanašajo na količine glavnih kmetijskih proizvodov Tržaškega ozemlja.

Koruza je med žitaricami najvažnejša postavka. Statistike zagotavljajo, da se na področju Tržaškega ozemlja — pretežno v istrskem okrožju — pridela povrečno nekaj nad 50.000 q koruze. Če lahko verujemo sedaj navedeni številki, bi pridelek koruze kril skoraj popolnoma potrebe vsega prebivalstva. Znano pa je, da mesto Trst ne porabi velike količine koruze. Na vsak način bi pa ta kultura s primernim izboljšanjem obdelovanja brez dvoma lahko krila, če že ne krije notranje potrebe.

Skoraj na isti višini ali celo nekaj višji, je pridelek pšenice — 60.000 q. Pogoji za kultiviranje žita niso pri nas ugodni in ni misliti radi tega, da bi bilo možno razširiti to sicer važno kulturo. Vsekakor pridelek pšenice ne krije niti potrebe samih proizvajalcev in le 10 odst. konsuma celokupnega prebivalstva. Uvoz žita bo torej nujno važen v prehrambeni bilanci Tržaškega ozemlja.

Ostale žitarice ne pridejo skoro v poštev, ker znaša njihov donos le par tisoč stotov. Med temi bi se morda dalo znatno zboljšati pridelovanje ječmena.

Krompir dobro, a nerodno obrodi. Gre vedno po statističnih podatkih, za 300.000 q. letne proizvodnje, kar bi pomenilo, da bi domač pridelek ne samo kril notranje protrošnje, temveč tudi omogočal znaten izvoz (notranji konsum krompirja ne presega letno 150.000 q. A če-tudi te številke ne odgovarjajo stvarnemu stanju, so vendar značilne, ker nam pričajo, da je vsaj na tem prehrambenem sektorju položaj zadovoljiv.

Letna proizvodnja fižola se računa na 4000 q, kar bi zadostovalo za kritje tretjine lastne potrošnje ozemlja.

ŽIVINOREJA

O živinoreji imamo danes še najmanj točne podatke. Letni normalni konsum mesa Tržaškega ozemlja znaša okoli 75.000 q. Cenijo, da bi donos tržaške živinoreje lahko kril le od 10 do 15 ods. potrošnje mesa. Položaj glede mleka in mlečnih izdelkov ni mnogo boljši. Trst z ozemljem porabi v normalnih prilikah gotovo nad 200.000 hl mleka letno, sira q 6000, masla 8000 q. Za maslo in sir bo Trst navezan skoraj izključno na uvoz, le pri mleku bo verjetno krila domača proizvodnja četrtino potrošnje, če ne več. Prašičereja bo igrala precej važno vlogo pri pridobivanju maščob, katerih potrošnja bi znašala okoli 25.000 q. Živinoreja bi se dala na ozemlju znatno dvigniti, vendar je ta problem združen z mnogimi drugimi vprašanji, ki bi zahtevali preureditev splošnih smernic poljedelstva.

VINOGRADNIŠTVO

Vinogradništvo in v manjši meri sadjarstvo nam zopet prikazuje zadovoljivo sliko tukajšnjega kmetijstva.

Grozdja se pridela letno — v tem je vključeno tudi namizno sadje — okoli 800.000 q in to skoraj izključno na nekraških področjih. Pridelek vina znaša povprečno nad 300.000 hl. Ker potrošnja vina ne doseže 200.000 hl, se da sklepati, da bi bilo razpoložljivega za izvoz nad tretjino celokupnega pridelka. Če bodo obstojali pogoji, ki bodo omogočali dvig te za nas najvažnejše kmečke panoge in če se vinogradniku ne bo treba bati gospodarskih kriz, ki so ga periodično tlačile v razdobju med dvema vojnama, bi vinogradništvo utegnilo postati pomembna aktivna postavka v gospodarskem sistemu Tržaškega ozemlja.

Pa tudi sadjarstvo, posebno če ga gledamo s perspektive možnega razvoja, ni manj važen sestavni del kmetijskega gospodarstva. Črešnja daje z 10.000 q letnega proizvoda najvišji pridelek. Sledijo hruške s 4000 q, breskve s 3000, slive z 2000 ter ostalo sadje s 1000 stotov letne proizvodnje. Gre torej za skupno količino 20 tisoč q sadja. V primeri s potrošnjo (v kateri pa je vključeno tudi grozdje) in ki znaša 60-65000 q, ni sicer pridelek še zadosten, vsekakor pa bi s primernim dvigom sadjarstva dalo v doglednem času kriti vse potrebe Trsta z izjemo južnega sadja (pomaranč in mandarin).

Zadnjo po vrsti, a ne po važnosti omenjamo vrtnarstvo. Trst je znan po veliki potrošnji zelenjave, ki jo mora v znatni količini uvažati. Sto šestdeset - sto sedemdeset tisoč q zelenjave znaša letni konsum zelenjave mestnega prebivalstva na Trž. ozemlju. Za sedaj utegne kriti domač pridelek zelenjave verjetno nad 60 odst. vsega notranjega konsuma, nedvomno pa bi s pospešitvijo našega vrtnarstva dosegli ne le samozadostitev, temveč tudi presežek namenjen izvozu.

KMETIJSTVO NE SME BITI «ZANEMARJENA PEPELKA»

O gozdnih nasadih kot pomožni kulturi poleg poljedelstva je bilo tukaj pred kratkim govora.

Že iz teh bežnih ugotovitev izhaja, da bi bilo napačno podcenjevati pomen kmetijstva v splošnem gospodarskem sistemu Tržaškega ozemlja.

O usmeritvi kmetovanja na Tržaškem ozemlju so strokovnjaki pred kratkim tudi na tem mestu spregovorili in zavzeli popolnoma pravilno stališče: Osnova kmetijstva se bo morala opirati na intenzivno izkoriščanje razpoložljive obdelovalne zemlje. To načelno stališče, katerega se je sicer oprijelo kmetijstvo v vseh naprednih državah, pride pri nas do posebnega izraza in je popolnoma upravičeno spričo svojstvenega gospodarskega položaja ozemlja.

V splošnem izboljšanju življenjske ravni kmečkega ljudstva, v načrtnosti, v skupnem složnem sodelovanju delovnih množic, v pravilnem odnosu mesta do podeželja, je iskati pogoje za zaželene uspehe.

Ne sme se pa nikakor zgoditi, da bi kmetijstvo igralo, v spremstvu vsemogočnih sester, trgovine in industrije, vlogo zanemarjene in zapuščene «pepelke».

Dr. O. S.

Tito v Jajcu 1943. l.

Jugoslavija zagovornik pravic delovnih množic na STO-ju

OB OBLETNICAH ZASEDANJA AVNOJ-a V JAJCU IN PROGLASITVE FEDERATIVNE LJUDSKE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

29. november 1943. leta pomeni prelomnico v zgodovini jugoslovanskih narodov in Balkana. Najvišja politična oblast jugoslovanskih narodov v borbi proti okupatorju in domačim izdajalcem — AVNOJ je namreč na svojem zasedanju tega dne začrtala obrise nove Jugoslavije.

Ta sprememba je prišla do izraza tako v notranjem življenju nove Jugoslavije kakor tudi v njenem življenju in položaju v svetu.

Domači in tuji kapital je v stari Jugoslaviji s pomočjo reakcionarnih režimov z vsemi sredstvi zatiral ali zaviral vso življenjsko in ustvarjalno silo jugoslovanskih narodov. Jugoslavija je morala v interesu domačega in tujega kapitala ostati nazadnjaška agrarna država z vsemi posledicami: nizka življenjska raven ljudstva, izkoriščanje delavskih množic do skrajnih meja, skrajno nazadnjaštvo tako v kulturi kakor v tehniki ter odvisnost od inozemstva v njenem notranjem in zunanjepolitičnem življenju.

Sklepi AVNOJ-a so notranje stanje radikalno spremenili in dali osnovo za popolno spremembo tudi v zunanjem življenju Jugoslavije.

Življenjska in ustvarjalna sila jugoslovanskih narodov je šele na tej osnovi prišla do izraza in polet, ki ga opažamo v obnovi in izgradnji nove Jugoslavije, je posledica tega. Petletni plan v vsem svojem obsegu bi ne bil mogoč brez sklepov, 29. novembra 1943. Spremembe odnosov v notranjem življenju narodov Jugoslavije so pogoj, brez katerega bi se petletni plan nikakor ne mogel izvesti niti začeti.

Petletni plan pa ne predstavlja samo izgradnje novih tovarn, železnic, cest, dviganja agrarne produkcije s pomočjo mehaniziranega obdelovanja zemlje, ampak predvideva izgradnjo šol, odstranitev nepismenosti in splošen dvig kulturne ravni narodov Jugoslavije. Petletni plan torej predvideva popolno spremembo v gospodarskem, socialnem in kulturnem stanju narodov Jugoslavije, ki je istočasno osnova za nadaljni razvoj Jugoslavije.

Toda vse te spremembe se odražajo tudi v odnosih Jugoslavije v zunanjem svetu. Kot smo že ugotovili, je bila Jugoslavija vazalna država, ki z ozirom na svojo notranjo strukturo ni mogla nikoli zaživeti svojega samostojnega političnega življenja, ampak je vedno delala po diktatu od zunaj. Beograd je delal to, kar je diktiral London in Pariz ali pa Berlin. Leto 1940. in 1941. sta nam za to najboljši dokaz.

Sprememba notranjih odnosov pa je imela za posledico tudi usamosvojitev Jugoslavije v njenem zunanjem življenju. Od bivše vazalne Jugoslavije je nova Jugoslavija postala vodilna sila na Balkanu, ki v interesu miru, gospodarskega in kulturnega medsebojnega izpopolnjevanja in sodelovanja sklepa pogodbe s svojimi sosedi in s tem ustvarja mogočen branik miru in demokracije v Jugovzhodni Evropi.

Istočasno pa je nova Jugoslavija v mednarodnih odnosih poleg Sovjetske zveze najbolj odločen pobornik demokracije in miru v svetu ter odpora proti imperialističnim težnjam Zapada, ki skuša s pomočjo Marshallovega načrta in raznih posojil in podpor zasužnjiti ekonomsko in politično šibke države.

Odločnost, ki jo Jugoslavija danes kaže na svetovnem političnem poprišču za mir in demokracijo, temelji na njenem notranjepolitičnem ustroju demokratične, ljudske republike, vse pa temelji na sklepih AVNOJ-a od 29. novembra 1943.

Delovne množice Tržaškega ozemlja, ki ga jugoslovanska ljudska republika objema v skoro vsej dolžini njegovih mej, pa se globoko zavedajo dejstva, da je nova Jugoslavija od vsega začetka svojega obstoja neštetokrat dokazala in vsakodnevno dokazuje, da je najboljši zagovornik njihovih pravic ter najkonkretnejši in najbližnji zgled resnične demokracije, vzor ureditve narodnostega vprašanja, resnične svobode in napredka.

Mi, Slovani Tržaškega ozemlja in naša Osvobodilna fronta se globoko zavedamo, da smo tudi mi doprinesli svoj delež k zgraditvi temeljev te nove Jugoslavije, čeprav smo morali v interesu miru žrtvovati prebivanje v tej divni zgradbi bratstva in edinstva.

Toda njeno tesno bližino in njen materinski objem čutimo danes bolj kakor kdaj koli in vemo, da nam bo vedno le bližja, kolikor bolj se bodo vsi do zadnjega — še tako zakrknjenega reakcionarnega prebivalca Tržaškega ozemlja — morali nujno prepričati, da za Trst ni mogoč gospodarski obstoj, še manj pa njegova politična neodvisnost brez tesne povezave nanjo.

Z vidika teh nujnosti gledamo tudi mi ob IV. obletnici rojstva in II. obletnici proglasitve republike ter ob zadnjih izjavah po obisku maršala Tita v Bolgariji — ki ne sovpadajo zgolj slučajno prav na včerajšnji dan — z optimizmom v svojo bodočnost.

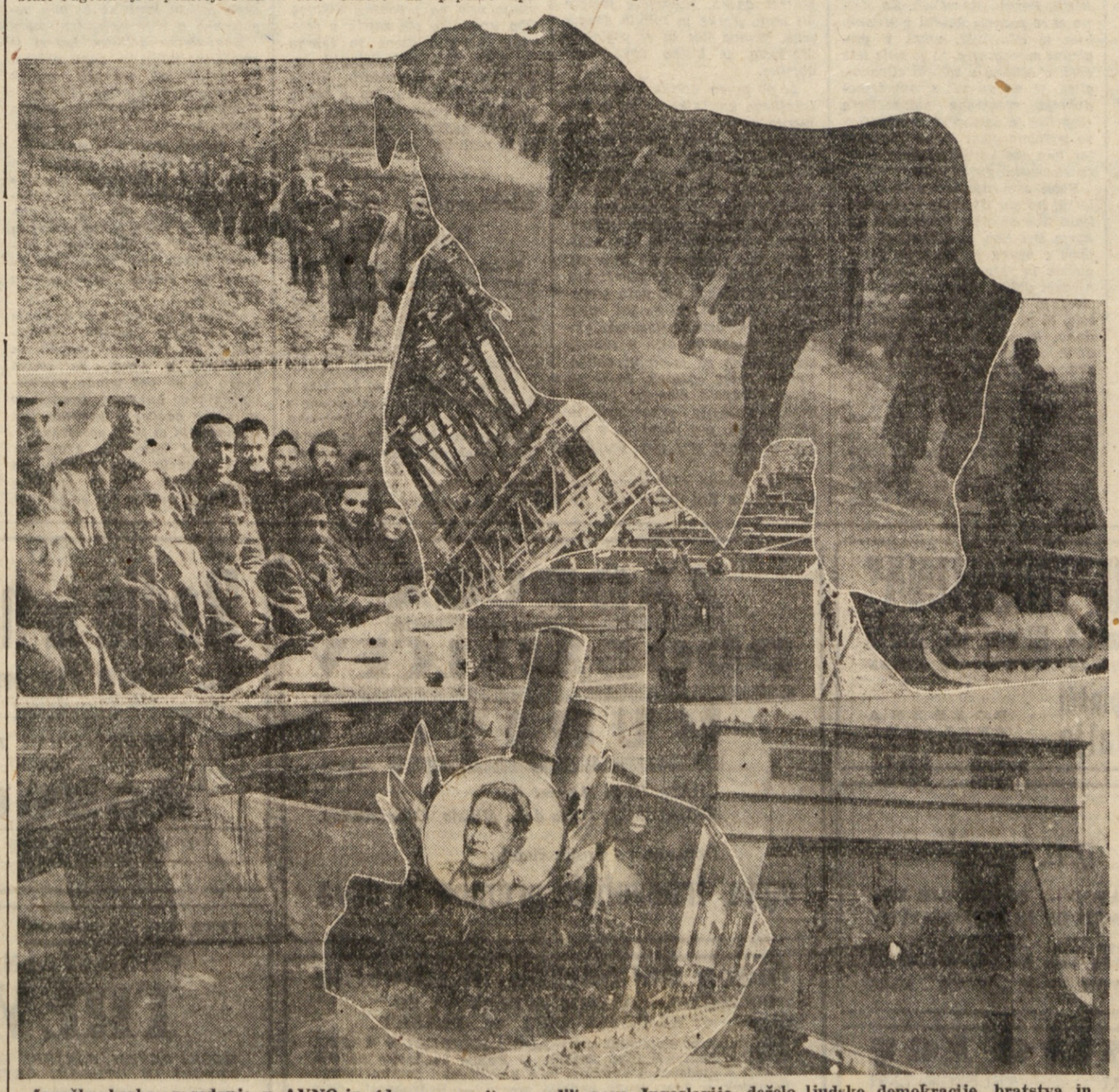

Junaška borba, zasedanje v AVNO-ju (desno zgoraj) so rodili novo Jugoslavijo, deželo ljudske demokracije, bratstva in napredka.

SIMON GREGORČIČ

Kulturni borec za svobodo

«Poet, le malokomu znan, leži po svetu razmetan», je pel Gregorčič o sebi l. 1882 ob prvem zvezku svojih «Poezij». Kakšna laž je postala ta vrstica do danes! «Poet, v širokem svetu znan, kulturni borec in Slovan» bi se moralo danes glasiti tisto geslo. Rodil se je 24. novembra 1844 v Vrsnem nad Kobaridom. Stodrugič se ponavlja letos njegov rojstni dan. Koliko spre-

Spomenik na grobu Simona Gregorčiča na pokopališču na griču Sv. Lovrenca na Tolminskem

memb in kakšne spremembe v enem stoletju! Njegova domovina je ječala dolgo pod avstrijskim, nato pod fašistovskim jarmom in končno pod samovoljo tuje vojaške uprave. Sele dobra dva meseca ji sije tista popolna narodna svoboda, o kateri je sanjal pesnik, ko je oznanjal in klical — zedinjeno Slovenijo. Pol stoletja je bil Gregorčič pevec narodovih usod in je kulturno vzgajal ves svoj rod. Ob njegovih domoljubnih pesmi je začel narod krepkeje verjeti v svoje poslanstvo in zahtevati svoje pravice. Iz Gregorčičevega rodu je izšel v našem stoletju tisti starejši in mlajši rod, ki je v prvi in drugi svetovni vojni izvojeval skoraj vsemu narodu popolno svobodo. Prva svetovna vojna je dala Slovencem zelo, zelo okrnjeno Slovenijo. Sele osvobodilna borba jim je prinesla skoraj celotno izpolnitev vseh stoletnih sanj o narodni svobodi in je ustvarila pogoje za uspešno narodno izživljanje najzapadnejšega roba Goriške in Beneške Slovenije, ki sta morala ostati po tuji krivičnosti kljub zmagi še zmeraj pod Italijo. Da so današnji uspehi taki, za to gre velika zasluga prav Gregorčiču kot kulturnemu borcu za svobodo.

Razglejmo se kratko po tistem Gregorčičevem delu, ki je bilo kulturno in borbeno obenem. Gregorčič je bil pravi sin svojega naroda in glasnik najvišjih narodovih teženj v letih zagrizene borbe za temeljne narodne pravice zoper dva zemlje lačna nasprotnika, Nemca in Italijana, ki sta od severa in zapada iztezala grabežljivo roko po slovenski zemlji. V Gregorčičevih strunah najdejo najkrepkejši odmev vse javne zgode in nezgode Slovencev v drugi polovici devetnajstega stoletja. Primorski Slovenec se je moral otepati dveh potujčevalcev hkratu, ki sta se včasih družila zoper njega, včasih pa sta ga izigravala po svojih trenutnih težnjah in potrebah. Vse to odseva iz Gregorčičevih domoljubnih pesmi, ki zavzemajo nekako četrtino vsega njegovega dela. Njih vrsta se začenja v prvem zvezku z romantično fantazijo «Naša zvezda», kjer se pesnik ozira v svobodno preteklost in kliče lepšo bodočnost. V pesmi «Mojo srčno kri škropite» želi, da bi mlada srca plamtela za dom in rod kakor njegovo. «Na sveti večer» išče domovju srečo v preročnih valovih. Sredi zvezka se mogočno razmahne domovinsko čustvo v «Sočí». V «Ignaciju Gruntarju» proslavlja zvesto službo domovini. Najgloblja narodna bolest se oglaša iz tožečih: «Na potujčeni zemlji», «Domovini» in «V pepelnični noči», kjer že zakliče narodu: «Tvoj je vstajenja dan».

«Moje gosli» v drugem zvezku so izraz «ljubezni neizmerne» do naroda in odmev notranje želje, «da pesem bi duhove vnela». Ce je do zdaj pel predvsem o Slovencih, objame zdaj njegova pesem vse Slovane. V klicu «Dneva nam pripelji žar!» poudarja ponosno: «Tudi Slavi sije zor!»» Podobne so: «Z vencem tem ovenčam Slavo!», «Eno devo le bom ljubil», «Zjasni svežde mu temné». «V eno, oh, se ne družé» toži zaradi nesloge sedmerih Slavinih hčerà. «Ti osrečiti jo hoti» slavi Slovana in napoveduje: «Jugoslavija prihaja». «Bratje v kolo se vstopimo!» vabi, naj si Slovani pri Slavi prisežejo večno ljubav. «Hajdukova oporoka» prinaša nesmrtni sklep: «Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod!» ki se je šele danes skoraj ves uresničil. «Za dom med bojni grom!» je veljala v osvobodilni borbi kakor še nikoli prej: «Naš boj je svet in svet naš roj». V «Colničku» želi vso srečo domovini. «Jurčiču v spomin» podčrtuje to Jurčičevo zaslugo: «Ti Slavi si ovenčal glavo». Na sredi drugega zvezka kraljuje «Naš narodni dom», podoba združene Slovenije, s trdnim sklepom: «Ne bo nas več tujčin teptal». Po zmagoviti borbi odmeva danes ta klic mogočno v vseh slovenskih in slovanskih srcih. «Kmetski hiši» priznava, da je rešila naš jezik, «da ni zatrl nam ga tujčin». «Mojim slavilcem» poudarja: «Kar storiš za narod, ostane vselej». Podobno zvenijo: «Velikonočna», «Velegrajska kuga», «Blagovestnikom». «Prebiral sem pratko», «Lavorika na grob možu», «Bratom Čehom ob prihodu na Slovensko» in «Naš čolnič otmimo!» V zadnji borbi je veljalo za naš čolnič še bolj kakor v Gregorčičevi dobi: «Zaganja vanj silno se morje tujine, požreti ga v svoje želi globočine», a s pesnikom so tudi naši borci zaklicali: «Nikdar!» in ta klic je obveljal za nas in za vse Slovane.

V četrtem zvezku so domoljubne: «Moje pesmi», «Na dan» in «Lama sabaktani» s klicem: «Rod slovanski, vstani!» V «Beli Ljubljani» se pesnik veseli, da je prestolnica «zdrobila tujcev igo». «Non serviam» izjavlja, da ne bo nikomur tlačanil, «le tebi, moj rod, ki si boren, tlačan pa naj bom — naukoren!» Isto ponavlja v pesmih prijateljem: Ivanu Vrhovniku, Simonu Rutarju, Josipu Gorupu, vladiki Strossmajerju, Josipu Stritarju, nadškofu dr. Fr. Sedeju, Ivanu Veselu, Prešernu, Bleiweisu, Krilanu, Ivanu Resmanu i. dr.

Gregorčičevo domoljubje ni nikdar napadalno kliče k obrambi, a nikomur ne grozi. Stržen njegove kulturne borbe je pravičnost in pravica.

A. BUDAL

KMETICA

NAŠA NEDELJSKA ČRTICA

Harmonikar Petrček

«Vidite, tukaj je bilo!» Francè je odložil nahrbtnik in se zazrl v košato lipo. Na dolino je že legal mrak. Zadnji sončni žarki so zapuščali levo škrbinsko pobočje in se utapljali za vrsto gora, ki so se zobčasto dvigale na obzorju.

«Da, tukaj je bilo! Tukaj se je dogodilo!» je ponovil. S prstom je pokazal na tablico, z žebljem pribito na deblo. Sklonili smo se in čitali: «Tukaj je bila ustreljena dne 7. 4. 1943. Bevkova družina. Slava jim!» Sedli smo na leseno klop, ki je obkrožala deblo, vzeli iz nahrbtnikov nekaj jedil in se začeli pomenkovati ter povpraševati Franceta o dogodku, kateremu je bil priča.

«Vedeti morate», je začel Francè», da se je bilo to pripetilo v dneh zadnje, najhujše italijanske ofenzive. Noč in dan samo bitke, zasede, hajke, prebijanja, obupni juriši, z eno besedo: borba na življenje in smrt.

Lepega pomladanskega dne je bilo. Vračali smo se s Krna, kjer smo bili potolkli, kakor vam je znano, nekaj laških čet, ki so nas preganjale. Veseli smo bili, razigrani, čeprav so nas noge komaj nosile. Zavili smo na planino Razor, kjer smo se razpolovili. Nas je bilo devet.

Narava se je prebujala. Nalomili smo si ovetja in kljub nevarnosti smo bili veseli. Prišli smo do te-le Petrčkove hiše. Mali Petrček je bil že od rojstva slep. Vedno je sedel na tej klopici, pod to lipo in igral na harmoniko.

Trinajstletni Petrček ta dan ni sviral. Ko smo dospeli do njega, se ni ozrl kot po navadi. Njegove mrtve oči so gledale nekam v daljavo.

«Petrček!», smo ga poklicali. «Petrček! Mi smo!...» Obrnil se je: «A, vi ste!?»

«No, Petrček, kje pa je tvoje godalo?» — se je pošalil Ferdo. — «Pa poskočno pritisni!» — sem dodal. A Petrček je molčal. Zleknili smo se po travi. Čakali smo mleka in kruha od dobre mamice. Začeli smo se vznemirjati. Petrček pa je molčal.

«No, kaj pa se tako kislo držiš?! Zasviraj nam kaj lepega! Kaj ne veš, da smo zjutraj fašiste nabili!? No...» Petrček se je zdrznil. «Fašiste?», je šepnil.

«Da! Seveda, fašiste! No, no... Petrček, ne bodi taka lenoba!...»

Nagubančil je čelo: «Jaz? Lenoba?» — Položil je roke na kolena in se naslonil na deblo. «Danes ne smem..., ne morem, ker...»

«Kaj ne smeš, kaj ne moreš! Fej, Petrček, ti nisi več...» — Se danes se kesam za besede, ki sem jih tisti dan izrekel.

«Nisi! Ne, nisi!», sem ponovil. Petrček nas je s slepimi očmi brezizrazno iskal. Ko nas je našel, ni umaknil od nas obraza. «Nisem? Nisem...», je povzel. Danes ne smem..., ker, ker..., ker so fašisti Tončeta ubili, da!» Zdrznili smo se pred tako nepričakovano vestjo. Vsi hkrati smo se dvignili na komolcih. Pomladni vetrček se je igral s pšeničnimi kodrčki malega slepčka.

«Kaj? Da so vam Tončeta ubili?! Kdaj...» Povedal nam je, kar je sam slišal in kar je sam vedel.

Molčali smo. Tonče je bil edini brat, staršem edina podpora.

Takrat se je na tistem-le pragu prikazala stara dekla. Zamahnila nam je v pozdrav, izginila v notranjost in se prikazala z vedrom mleka in debelim hlebom pod pazduho. Tudi nekaj sadja nam je natresla. Na jok ji je šlo, ubogi, zvesti ženici. S predpasnikom si je otirala solze, ki so ji polzele po rjavem, razoranem licu. In venomer je ponavljala: «Ali veste, ali veste... Ubili, ubili so ga, našega, mojega Tončeta, oh...» Sedla je poleg Petrčka in jokala.

«Pa bi le zaigral?», ga je bodril Ferdo. «Tako, da bomo obudili spomin na njega...»

«Pa bom!», je pokimal Petrček. Starka mu je prinesla harmoniko. Prsti so mu s težkočo spolzeli po gumbih. Od časa do časa je otrok dvignil glavo.

Kar se Sergej nenadoma dvigne, skoči pokonci kot bi ga bil gad pičil. «Fašisti!» zakriči. «Fašisti! Fašisti!» Za tistim-le senikom, vidite, se je prikazala prva čelada. Starka je zakričala. Planili smo vsak po svojem orožju. In že je počil prvi strel. Alpin, zadet od Sergejeve puške, je počepnil, bolestno kriknil in se zvrnil pod stezo. Harmonika je utihnila. Zaregljala je strojnica, počila je bomba. Krogle so zažvižgale nad našimi glavami. Strašen trenutek! Obupen položaj! Obstali smo, zmedeni, zbedeni! Skokoma smo jo ubrali za tisti-le nasip. Z roko je pokazal na nakopičeno kamenje, dobro minuto od lipe proti gozdiču, ki se je razprostiral za hišo. «In ne vem,» je nadaljeval, «kako bi se stvar iztekla, če bi ga ne bilo! Ko sem bežal proti kritju, me je nekaj močno udarilo v stegno. Kar zasukal sem se. Videl sem Petrčka, kako je krilil z rokami in klical. Stara dekla se je oklenila debla in je vreščala. Videl sem gospodarja, kako je z radovednim obrazom stopil na prag. Pogledal sem nogo. Prestreljene hlače in kri. In že sem streljal iz zaklona. Ha, kako je frčalo krog nas! Petrček je takrat že bil dospel skoraj do hiše. Harmonika mu je visela na prsih. Iztegoval je roke, spotikal se je ob kamenje, — in padel. Celado za grmom sem imel na muhi, kar me presune bolesti poln krik. Pogledal sem. Na oknu je bila mati vsa spačena v obraz. Tedaj je planil iz hiše oče. Stekel je do Petrčka, ga prijel za roko. Beli lasje so mu trepetali v vetru. Takrat je zaregljala strojnica. Krogle so sikale mimo nas, prasketale v nasip, rile v zemljo, sekale veje te-le lipe.

Čokata postava Petrčkovega očeta se je zamajala. Napravil je še par korakov proti hiši, obstal, prijel Petrčka za komalec, ga stisnil k sebi, padel na kolena in se zgrudil. Med truščem eksplozij bomb in prasketanja pušk smo ga začuli: «Tata, tata, daj mi rokooo...!»

Petrček se je dvignil. Vpil je in tekel v nasprotno smer proti zaklonu. Spotaknil se je, padel ter po vseh štirih silil naprej. Že je bil par korakov pred nami.

Petrček! Petrček!» sem mu zakričal. Obstal je. Dvignil je glavo. Vzpel se je. Takrat je znova zaregljalo.

«Zvečer smo jih pa pokopali. Petrčka, mamo, očeta, zvesto starko in štiri naše tovariše. Jutri zjutraj bomo šli mimo njihovih gomil...»

Nebo je bilo posuto z zvezdami.

«Sedaj stanuje v njihovi hiši domačin, ki so mu bili vse pogali.»

⁂

Hladna sapica je zavela od Skrbine. Nekje v daljavi je zabevskal lisjak...

GORKI POBORNIK ZA OSVOBODITEV ŽENE

Misli in odlomki iz Gorkijevih del

Pisatelj Aleksej Maksimovič Gorki je posvetil vse svoje delo osvoboditvi človeštva. Ze v detinstvu je poizkusil trpljenje in bedo, zasmeh in ponižanje. Peš in s torbo preko ramen je prepotoval skoro vso Rusijo in videl, kako revni ljudje trpijo in se mučijo, kako jih pokvarja in ponižuje kapitalistični svet. Pred njim se je razkrilo življenje vseh družbenih slojev. Videl je, da je stari družbeni red gnil od vrha do tal in da ga ni mogoče več prenašati. Njegovo razpoloženje slika v svojih mnogoštevilnih delih.

Zadnja leta devetnajstega stoletja in začetkom dvajsetega se je razvilo silno revolucionarno gibanja in širile se socialistične ideje. V tem času je postavil Lenin v svoji knjigi «Kaj storiti» delavskemu razredu nalogo, da se politično izobrazi in ovrže monarhijo.

V tej smeri je pričel Gorki svojo delavnost v vseh življenjskih odtenkih. On prikazuje človeka, ki trpi radi neurejenosti življenja. Dosledno slika njegovo trpljenje, prepričuje čitatelja, da ni mogoče več po tej poti in o neobhodnosti borbe za boljši in jasnejši jutrišnji dan.

«V literaturi je prostora za vsako besedo, če je ta beseda iskrena», je pisal Gorki 1899. leta. Literaturą je tribuna za vsakogar, ki nosi v srcu plamtečo željo, da bi povedal ljudem, kako je življenje neuravnovešeno, o njihovem trpljenju, o tem, kako je svoboda važna za vsakega človeka.»

Gorki je bil ponosen na rusko literaturo. V njej so očrtani silni napori ruskega človeka, ona odraža njegov neukrotljivi duh in njegovo borbo, ona je vzbudila sočutje do teptanih in ponižanih ter sovraštvo do zatiralcev. Kot boreo za pravičnost je bil ogorčen nad družbeno nenakopravnostjo žene. Rekel je, da je ruska literatura umela pokazati zapadu posebnost ruske žene, ki mu je bila nepoznana. Samo ona zna pripovedovati o človeku z ono neizčrpljivo, toplo in strastno materino ljubeznijo.

Le Aleksej Maksimovič Gorki je poudarjal, da se vleče sramotno dejstvo celo zgodovino kulture. To dejstvo je odnos do žene kot nižjega bitja v primeri z moškim.

«Ni nobenega dvoma o tem», je rekel, «da bi bil razvoj kulture dvakrat hitrejši, ker bi bila tudi stvariteljska sila dvakrat večja, če bi ženo ne pokvečili s tem, da umetno zožujejo krog njenega zanimanja, ko ji nalagajo obveznosti družine, priležnice, matere in gospodinje, ter če bi je ne odvračali od kulturno-političnega dela.

Ko je v svojih delih razkrival gnojne rane kapitalistične družbe, je obenem prikazal, kako ta družba ponižuje ženo, jo zasužnjuje, topi njeno dušo in njena najboljša čustva.

«Prokleto tako življenje», govori v obupu sedemnajstletna Nataša («Nekega večera). Čeprav je še mlada, ni v njej nobenega veselja do življenja. Njen tovariš Paška jo pretepa tako, da je vsa marogasta, kadar prinese domov malo denarja. Ko v poznem jesenskem večeru najde ob pršenju hladnego, mrzlega dežja prenočišče pod zapuščenim čolnom na bregu reke, sanja o tem, da bi umrla.

«Če bi umrla, kako lepo bi ji bilo», pravi pisatelj. «A če je živa... da ne bi nosila v duši zavesti padca, kajti to bi bilo nepotrebno in nesmiselno trpljenje».

Enajstletna deklica, kateri je «materin ljubimec» zapil obleko, se proda za petnajst kopejk tistemu, ki prvi pride (Deklica). Poteptano detinstvo se odraža kladno in pusto v otrokovi duši.

V resnici strašen je svet, v katerem sta zakonita propast in poguba, v katerem postane zakrknjena človeška duša, v katerem se ubija vse, kar je človeškega, in se razgalita topost in zverskost. V takem svetu je sramota, ljubiti človeka, v njem so človeška čustva izpostavljena zasmehu.

«Mrko in enolično teče življenje na železniški postaji». (Dolgočasje). Da bi se pozabavali, se norčujejo z Arino, ne ravno bistro in ne več mlado postajenačelnikovo kuharico. Zvedeli so za njene odnose s kretničarjem Gomazovim in se ji posmehujejo.

«V stepi, kamor je Arina šla, se ji je zdelo, da je sama na svetu, jokala je in molčala, zadrževala vzdihe, ker se je bala, da bi jo kdo slišal in ji prepovedal jokati... Proti jutru se je previdno splazila na podstrešje in obesila. Naredila je pentljo iz vrvi, na kateri je sušila oprano perilo».

Na svojih potovanjih po Rusiji je Gorki videl sliko, ki jo je opisal v povesti Zaključek.

«Bilo je v vasi Kandibovki v Hersonski guberniji. Sredi vasi je korakala gola k vozu privezana žena. Pokrivale so jo marogo in srage krvi. Na vozu je stal visok kmet in jo ob vsakem koraku konja udaril z bičem. Od časa do časa se je zgrudila pod udarci, se dvignila in znova korakala pod gonjačevimi udarci. To se imenuje zaključek», končuje Gorki. «Tako kaznujejo možje svoje žene za nezvestobo».

Veliki ruski pisatelj Aleksej Maksimovič Gorki, borec za pravico in osvoboditev zasužnjenih, je prikazal v svojih delih trpljenje ruskega naroda ter z ljubeznijo in sočutjem opisuje rusko ženo in njeno trnjevo pot. Se v najtežjem ima toploto in razumevanje do trpljenja drugih, ohranja svoje materinsko dostojanstvo.

Nihče ni v književnosti tako proslavil mater kot Gorki. Nesmrtne so njegove besede, s katerimi upodablja mater: «Proslavimo ženo in mater, katere ljubezen ne pozna pregraj. Njene grudi so hranile ves svet? Vse najlepše v človeku, od sončnih žarkov do materinega mleka, nas napaja z ljubeznijo do življenja».

Sveta in velika je ljubezen materina. Njen otrok — iskra življenja, iz katere lahko nastane plamen celih vekov. Mati gradi. V eni izmed svojih povesti prikazuje Gorki mater, ki ubije sina kot izdajalca domovine. Pribila se je v sovražnikovo taborišče, kjer ga je našla. Mislila je na svoje rodno mesto. «Znano in domače je stalo prednjo, molče je čakalo njene odločitve in čutila je kot bi bila mati vsem ljudem, ki v njem živijo. Ponoči, ko je sin zaspal, je zasadila nož v njegovo srce».

Visoko je dvignil Gorki materino podobo v svojem romanu «Mati». Bila je neizobražena in ničesar lepega še ni imela v življenju, ko se je pridružila revolucionarnemu delavskemu gibanju. Globoka materina ljubezen ji je pomagala razumeti visoke ideje socializma, za katere se je boril njen sin revolucionar, da je šla z njim isto pot. Vso silo svoje materinske ljubezni je prenesla na veliko revolucionarno delo, ki mu je dala svoje življenje.

Iz ruščine prevedla
MARA SAMSA

Posmrtna razstava PIETRA MARUSSIG-a

Pred kratkim smo gledali v umetnosti galeriji «Scorpione» razstavo trzaškega slikarja Piera Marussiga, ki je bil po rodu nedvomno slovenskega pokolenja Peter Marušič). Rodil se je leta 1879 v Trstu, študiral je slikarstvo na Dunaju, v Monakovem, Rimu, Parizu, Benetkah. Za stalno se je pozneje naselil v Milanu, kjer je leta 1937. umrl. V pregledni monografiji, ki je izšla leta 1942. v Milanu v založbi «Conchiglia», je na uvodni strani reprodukcija njegovega avtoportreta (kip), ki je naravnost presenetljivo podobna glavi Ivana Cankarja ter ima vse karakteristične poteze slovenske fizionomije.

Videl sem njegova dela v galeriji, ko sta isto tam že razstavljala dva izrazita italijanska slikarja Del Bon in Lilloni. V primeri z njima je Marussig težak, globok in resnoben. In čeprav se njegovi obliki, njegovemu načinu slikanja pozna vpliv italijanske šole, bi ga vendarle z ozirom na duha, ki prevladuje v njegovih delih, lahko uvrstili nekam med Franceta Kralja, Franceta Pavlovca in Sedeja. Naj slika Marussig portret, tihožitje ali krajino, zmerom je globok in resnoben. Zanimivo bi bilo preučevati na primer psihologijo njegovih žensk, ki se mi zdi tipično slovanska, čeprav so modeli, ki jih upodablja, Italijanke. Pri večini sodobnih izrazito italijanskih slikarjev se mi zdi, da je pozornost osredotočena predvsem na obliko, na kombinacije barv, torej na «kako», pri Marussigu pa vidim močnejši poudarek na vsebini, na bistvu predmeta, na «kaj». Naj bo že «Mondenka s papigo» ali portret dečka, slikarjeve matere ali žene, starke in tolikih drugih žena, povsod išče in se poglablja Marussig v bistvo slikarskega objetka.

Ze ob prvem dotiku z deli tega tržaškega umetnika se mi je primerilo, da sem občutil v sebi tisto sozvenenje, ki je tako značilno ob dotiku z nečim, kar je človeku sorodno. Mislim namreč na njegovo sorodnost s slovenskimi slikarji. Seveda bo naloga podrobnejše umetniške analize strokovnjakov, najti potrdilo ali zanikanje teh mojih prvih impresij. Vsekakor je Marussig pomemben slikar, ki zasluži vso našo pozornost. Dejal bi, da se pri njem harmonično družijo slovanska globina, resnoba in teža z romanskim čutom za mero in obliko. Vendar imam občutek, da je pri njem slovanski element prevladujoč. Poznejše primerjave in raziskovanja naj pokažejo, v koliko so bili ti prvi vtisi pravilni.

⁂

V isti galeriji «Scorpione» razstavljata te dni italijanska slikarja Angelo Del Bon in Umberto Lilloni. Po temperamentu se znatno razlikujeta, vendar so obema lastni prevladujoči svetli toni, ki se posebej pri Del Bonu dajejo njegovim slikam, zlasti pokrajinam, neko nežno, pastelno jasnino, ki sem pa tja spominja celo na japonske slikarje. Oba umetnika sta zajeta v reševanje barvnih čarov in čeprav sta dokaj daleč od nekdanjih impresionistov, je vendarle njuna problematika slikarstva v bistvu identična z impresionistično. Oba slikarja nudita očem bogato pašo in zaslužita resno pozornost.

VI. B.

Mednarodno glasbeno tekmovanje

Podobno kot je bila pri letošnjem spomladanskem glasbenem festivalu v Pragi prirejena mednarodna konkurenca v violini za nagrado Jana Kubelika, bo priredila Češka filharmonija pri mednarodnem glasbenem festivalu «Praška spomlad do 5.6.1948» v Pragi, mednarodno konkurenco v klavirju za nagrado Bedricha Smetane za klaviriste in klaviristke vseh narodnosti v starosti od 15 do 35 let. Razpisano je 5 nagrad: 45.000, 25.000, 15.000, 10.000 in 5.000 Kčs.

KRZNARSTVO "TRIESTINA"
Trst, Trg sv. Ivana 4, III nad. tel. 25075
VELIKA IZBIRA CENENIH IN DRAGOCENIH KRZEN
Rjavi janjčji krzneni plašči od 22.000 lir dalje
POSEBNA REKLAMNA PRODAJA

UIVOD D. D.
UVOZNI IN IZVOZNI ZAVOD — POSREDUJE VSE VRSTE POSLOV S TUZEMSTVOM IN INOZEMSTVOM
TRST, ul. Cicerone 8
TELEFON 800-00 - 29-306 - 56-38

KRZNARSTVO ZOE
TRST, ULICA ROMA št. 17 TELEFON 72-37
VELIKA IZBIRA PO KONKURENCNIH CENAH

ZADRUGA PRODAJALCEV KURIVA z. z o. z.
URAD: Ulica Mazzini 6.
SKLADIŠČE: Ulica delle Milizie (Montebello).
Dobavlja po svojih članih:
oglje, trboveljski premog in drva

Teden dni oddiha in uživanja
v DOLOMITIH, v OPATIJI, na BLEDU, v BOHINJU, v KRANJSKI GORI in PLANICI
Vam preskrbi Potovalni urad ADRIA-EXPRESS v TRSTU, ul. Fabio Severo 5 (Tel. 29-243). — Potuje se vsako nedeljo zjutraj z modernimi avtobusi in s kolektivnim potnim listom. Povratek v Trst drugo nedeljo zvečer. — Podrobnosti, cene in vpis pri vseh potovalnih pisarnah v Trstu: (ADRIA-EXPRESS, CIT, UTAT in TURISANDA ter pri Appiani v Gorici.

Radio in harmonike
od 2000 lir mesečno dalje
Velika izbira raznih modelov
ROSSOVICH
KORZO GARIBALDI 8 - TELEF. 93-700

TRST, UL. VASARI 10. TRST, UL. VASARI 10.
PRODAJALNA ČRVLJEV
TREVISAN
MOŠKI ČEVLJI, USNJENI in WIBRAN najboljše znamke.
ŽENSKI IN OTROŠKI ČEVLJI. Velika izbira GOJZERJEV.
TRST, UL. VASARI 10 TRST, UL. VASARI 10.

MIKLAVŽEVA DARILA
Prodaja in zamenjuje
DRAGULJI ZLATO
PERIZ - TRG. SV. IVANA 1.
ZLATO SREBRO BRILJANTE

Kmetje Vrtnarji!
Semena, krmo za živino, orodje
vse kmetijske potrebščine - vam nudi
Kmetijska nabavna in prodajna zadruga
z. o. j. v TRSTU
Uradi in skladišče: UL. U. FOSCOLO št. 1 — Tel. 94-386.
Prodajalna: UL. S. MERCADANTE št. 4 — Tel. 88-19.

KRZNA
Popolna izbira za vsak okus. Navadne, srednje in dragocene kožuhovine. — Plačilo tudi na obroke.
KRZNARSTVO ZILIOTTO
Trst - ul. Trento 11 - tel. 29374

Za sv. Miklavža dajemo
na že zelo znižane cene
nadaljnjih 10% popusta
za EMAJLIRANE in PLESKANE ŠTEDILNIKE, PEČI, ki se kurijo z drvmi, premogom in žaganjem;
PEČICE na plin, elektriko, premog in za vse predmete, izdelane iz 99% čistega aluminija «Montecatini».
Poleg tega velika izbira vseh
gospodinjskih in tehničnih izdelkov ter posode
OKOVJE ZA POHIŠTVO in vsa ŽELEZNINA.
INTRA
družba z o. j.
Trst, ul. Roma 22 - Tel. 85-43